

Koalitionsbildning i det nya Sverige

En kvantitativ studie om kommunal koalitionsbildning i ett
nytt parlamentariskt landskap

Ellen Borgqvist

Abstract

The right- left dimension is stronger in Sweden than in in most European countries, demonstrated by the distinct bloc division in Swedish politics. However, the political landscape is changing and new tendencies has been pointed out for Swedish municipalities. The amount of municipal executive committees with parties from both political blocs has steadily increased during the last legislative terms. The right wing party the Sweden Democrats, has been discussed as an explanation for the new landscape, but cannot be the only affecting variable. Therefore, this thesis examines which policy aspects that accounts for mixed bloc coalitions in Swedish municipal executive committees.

The classic policy seeking coalition theories meaning that policy dimensions explains coalition formation, is the study's theoretical base. Thus, the distance between the blocs on the alternative policy dimension GAL-TAN is used to verify the theory. To examine the Sweden Democrats' bearing on coalition outcomes the theory about pariah parties is also used by measuring distance between them and the mainstream right bloc, in different policy aspects.

Six hypothesis are tested through logistic regression on data from the KOLFU17-survey. The result shows that the GAL-TAN dimension does not affect local coalition formation. Whereas the pariah theory partly is backed up, yet to a small extent. The Sweden Democrats although seems to influence local coalition outcomes.

Nyckelord: blocköverskridande kommunstyrelser, koalitionsteori, policyskalor, GAL-TAN, pariaparti

Antal ord: 18 390

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Syfte och frågeställning.....	3
1.2	Disposition	3
2	Bakgrund	5
2.1	Blockpolitik och det nya parlamentariska landskapet.....	5
2.2	Höger- vänsterskalan i Svensk politik.....	11
2.3	Sverigedemokraterna och politiseringen av invandringsfrågan	14
3	Teori	16
3.1	Koalitionsteori.....	16
3.2	Teoretiskt ramverk	18
3.2.1	GAL-TAN-skalan.....	19
3.2.2	Pariapartier	20
3.2.3	Legitimering av pariapartier	21
4	Metod	24
4.1	Kvantitativ metod.....	24
4.2	Material	26
4.3	Logistisk regressionsanalys.....	28
4.3.1	Variabler.....	30
4.4	Hypoteser	31
4.5	Operationalisering	32
4.5.1	Operationalisering av hypoteser.....	34
5	Empirisk analys	36
5.1	Tabell ett.....	36
5.2	Tabell två.....	37
5.3	Tabell tre	39
5.4	Tabell fyra	42
5.5	Tabell fem	45
5.6	Sammanfattande analys.....	47

6	Slutsats	51
7	Referenser	53

1 Inledning

Sverige är ett av de länder i Europa där höger- vänsterskalan är som starkast (Oscarsson & Holmberg 2016:76) vilket den utpräglade blockpolitiken är ett bevis på. Skalan tar ofta över sakfrågor, oavsett hur tydlig kopplingen egentligen är (Lindvall et al. 2017:63). De väljare som identifierade sig med ett block istället för ett parti ökade i samband med valet 2010 (Wänström 1 2016:7) och skalans starka ställning har varit synlig på alla politiska nivåer, men viss antydning till förändring har uppenbarats på senare tid. Antalet kommuner där något av de traditionella blocken förfogar över en majoritet av mandaten i kommunfullmäktige, är färre än någonsin och blocköverskridande kommunstyrelser hör numera till vanligheterna. Företeelserna har kommit att ligga till grund för *ett nytt parlamentariskt landskap*, i svensk politik i allmänhet och kommunpolitik i synnerhet (Wänström 1 2016:7). Ändå visar studier att politiker på nationell nivå placerar sig närmare mitten på höger-vänsterskalan, jämfört med sina kollegor runt om i kommunerna (Karlsson & Gilljam 2014:26). Andelen väljare som placerar sig i mitten samt anser sig ”varken höger eller vänster” minskar, vilket indikerar skalans fortsatta relevans i svensk politik på både nationell och kommunal nivå, trots det nya parlamentariska landskapet (Oscarsson & Holmberg 2016:207).

Sverigedemokraternas framgång pekas ut som en förklarande faktor då de varken blivit en del av något av blocken, eller uttryckt en vidare samarbetsvilja. Faktum att de etablerat sig över stora delar av landet, på samtliga politiska nivåer och över tid, gör dem unika. Konsekvensen skulle då vara att övriga partier hellre samarbetar med det andra blocket än med Sverigedemokraterna. Det kan dock inte vara den enda motiveringen, då det nya parlamentariska landskapet även återfinns i kommuner där partiet är förhållandevis litet (Wänström 1 2016:9). Efter valet 2018 sitter de dessutom i sju kommunstyrelser, varav i fem tillsammans med andra partier (SCB 2019).

Vad ligger då bakom de många nya konstellationer av politiska samarbeten i svenska kommunstyrelser? Avvikelse i höger- vänsterskalans starka grepp om svensk politik väcker tankar om betydelsen av alternativa politiska dimensioner, eller kanske sakfrågor. Möjligtvis råder enighet mellan partierna baserat på policyaspekter som skär inom de traditionella blocken och därför resulterar i blocköverskridande kommunstyrelser. Koalitionsteori erbjuder flera typer av förklaringar till regeringssamarbeten. Personliga relationer, maktambitioner och gemensamma politiska åsikter kan vara avgörande, eller en kombination av alla tre. Det faktum att i stort sett alla parlamentariska demokratier inte har *ett* parti som innehar majoriteten av rösterna, innebär att någon typ av samarbete med

andra partier alltid krävs (Bäck 2003:1). Därför är koalitionsbildning ett ständigt aktuellt statsvetenskapligt problem att studera och framförallt i en svensk kontext där det parlamentariska landskapet är i förändring. Anledningen till en markant ökning av blocköverskridande kommunstyrelser i ett av de länder där höger-vänsterskalan är som starkast, är föremål för uppsatsen.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka vad som ligger bakom blocköverskridande samarbeten i svenska kommunstyrelser. Med avstamp i det nya parlamentariska landskapet kommer uppsatsen pröva hur utvalda faktorer kan tänkas förklara samarbeten, som inte går i linje med de traditionella höger- och vänsterblocken. Faktorerna är delvis hämtade från nya studier som diskuterar de senaste valens kommunala politiska samarbeten, samt etablerad koalitionssteori. Målet är att uttala sig om generella mönster för svensk kommunal koalitionsbildning och därför är studien extensiv med samtliga 290 kommuner som analysenheter. Uppsatsen rör sig i en ny forskningskontext och valresultatet från 2018 utgör grunden i materialet, något som tidigare inte gjorts. Studien fokuserar på huruvida närhet på policyskala avgör partiernas samarbetsvilja och uppsatsen ämnar således besvara följande frågeställning:

Varför samarbetar partier över blockgränserna i svenska kommuner?

1.2 Disposition

Studien är indelad i sex kapitel, för att underlätta läsningen. Kapitel ett presenterar forskningsämnet, syfte och frågeställning. Sedan följer bakgrunden där begreppet *det nya parlamentariska landskapet* presenteras, vilket är avgörande för förståelsen av uppsatsen. En historisk redogörelse av höger- vänsterskalan och politiseringen av invandringsfrågan i Sverige presenteras också.

Kapitel tre redovisar teoribildning på området koalitionssteori i stort, för att under rubriken 3.2 Teoretiskt ramverk, ingående förklara de teorier som appliceras i undersökningen. Nästkommande kapitel är metodavsnittet som inleds med en diskussion om kvantitativ metod i allmänhet. Sedan introduceras materialet för att öka förståelse för tillämpningen av den logistiska regressionsanalysen. Operationaliseringen av teorin redogörs också i kapitel fyra.

Resultatet av undersökningen och en analys i relation till uppsatsen teoretiska ramverk, deklarerar i kapitel fem. Det inleds med en presentation av varje tabell för att avslutas med en sammanfattande analys. De slutsatser som kan konstateras baserat på analysen, förtydligas i det sjätte och sista kapitlet.

2 Bakgrund

I följande avsnitt ges bakgrunden till svensk blockpolitik och begreppet *det nya parlamentariska landskapet*. Det redogörs för en diskussion och presentation av definitionen blocköverskridande kommunstyrelser, i tidigare forskning och i uppsatsen. Kapitlet fortsätter med en skildring av höger- vänsterskalans betydelse för svensk politik. Avslutningsvis beskrivs hur Sverigedemokraternas framväxt och politiseringen av invandringsfrågan i Sverige sammanfaller.

2.1 Blockpolitik och det nya parlamentariska landskapet

Begreppet *det nya parlamentariska landskapet* har myntats av Johan Wänström, forskare på Centrum för kommunstrategiska studier vid Linköpings universitet. Han är huvudförfattare till de två rapporter som ligger till grund för begreppets uppkomst, vilka också är högst relevanta källor för uppsatsen i fråga. ”Kommunal styrning och koalitionsbildning i ett nytt parlamentariskt landskap – Utmaningar och möjligheter” (Wänström 1 2016) är en av dem, vilken bygger på intervjuer med 40 högt uppsatta kommunalpolitiker och tjänstemän. Den andra heter ”Att bryta mönster - vägar mot blocköverskridande samarbeten – I kommuner, regioner och landsting” (Wänström 2 2016) och baseras på 50 intervjuer med ledande politiker och tjänstemän i elva kommuner och tre regioner, rapporten ges ut av Sveriges Kommuner och Landsting. Då det parlamentariska landskapet är just *nytt* och som Wänström själv beskriver ger upphov till en ny forskningskontext, är utbudet av vetenskapliga studier på området begränsat. Blockpolitiken återfinns däremot långt tillbaka i tiden och därför förklaras den mer ingående nedan, för att övergå i en beskrivning av det nya parlamentariska landskapet.

Wänström förklarar att blockpolitiken har funnits länge i Sverige, både på nationell och lokal nivå. Det innebär att två politiska block konkurrerar om makten, vilka historiskt sett har varit å ena sidan Moderaterna, Centerpartiet och Liberalerna och å andra sidan Socialdemokraterna med stöd av Vänsterpartiet. Etablerar sig nya partier uppstår således frågan om vilket block de bör tillhöra. I fallet med Kristdemokraterna, som tog sig in på den politiska arenan på 1990-talet var svaret enkelt, då de snabbt blev en del av det borgerliga blocket. Däremot uppstod en debatt angående Miljöpartiets intåg under 1980- och 90-talen då de inte ville placera sig i något av blocken, samtidigt som övriga partier riktade en del skepticism mot dem. Ny Demokrati utgjorde ett ännu större intrång på

blockpolitiken år 1991 då ambitionen var att inte bli en del av den, samt att de etablerade partierna tog aktivt avstånd från deras politik. I takt med att Miljöpartiet samarbetade allt närmre med Socialdemokraterna och att Ny Demokrati åkte ur riksdagen, kunde blockpolitiken återigen verka ostört på den svenska politiska arenan (Wänström 2 2016:7-8).

Blockpolitiken i Sverige anses ha en stabiliserande inverkan på det parlamentariska landskapet. Storleken på blocken förändras vanligtvis inte nämnvärt över tid, ofta sker storleksändringar för partier inom blocken. Studier visar även att många svenska väljare i större utsträckning identifierar sig mer med något av de politiska blocken, än med ett enskilt parti (Wänström 1 2016:7). Den historiskt stabila blockpolitiken, som trots nya partier har vidhållits, är nu i förändring. En trolig anledning är Sverigedemokraternas framväxt över tid, vilken ser ut fortsätta. Likheter med Ny Demokrati finns, de vill inte ingå i varken höger- eller vänsterblocket samtidigt som de övriga partierna saknar intresse för samarbete. Skillnaden är dock att Sverigedemokraterna successivt har tagit sig in på alla politiska nivåer och därför etablerat sig på den svenska parlamentariska arenan. Framväxten har försvårat för de andra partierna att skapa majoritetskoalitioner i de traditionella blocken, såväl på nationell som lokal nivå (Wänström 2 2016:8).

Väljare som identifierade sig med ett block, snarare än med ett parti ökade vid valet 2010. Då var två olika regeringsalternativ innan valet tydligare än någonsin, dels de Rödgröna bestående av Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet samt Alliansen bestående av Centerpartiet, Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna. Inget av dem fick majoritet och Sverigedemokraterna tog sig in i riksdagen. Nästkommande val försvårade Sverigedemokraterna ytterligare för blockpolitiken, framförallt på kommunal nivå. Då varken partiet självt eller något annat parti ville inkludera dem i det traditionella vänster- eller högerblocket stördes de annars goda förutsättningarna för blockpolitik. När rösterna var räknade hade enkom en tredjedel av landets kommuner möjlighet att bilda en blockbaserad majoritetskoalition, vilket är vad Wänström förklarar som ett *nytt parlamentariskt landskap* (Wänström 1 2016:7). På kommunal nivå resulterade det i ökat antal minoritetsstyren. Innan valet år 2006 fanns endast enstaka sådana, till att efter valet 2014 vara en tredjedel av landets kommunstyrelser (Wänström 2 2016:9). Karl Loxbo har studerat Sverigedemokraternas inverkan på kommunal koalitionsbildning efter valen 2002 och 2006. Han konstaterar också att när inget av blocken hade majoritet, då Sverigedemokraterna försvårade för blockpolitiken, bildades minoritetsstyrelser inom blocken (Loxbo 2010:305).

Wänström menar att det som tidigare varit självklarheter i kommuner inte längre är det, vilket ger upphov till en ny forskningskontext (Wänström 1 2016:8).

Sverigedemokraternas framväxt är unik för att de överlevt mer än två mandatperioder och är etablerade i hela landet, faktorer som vanligtvis saknas för lokala uppstickarpartier. Gott om exempel finns på lokala partier som lyckats väl i enskilda kommuner, ibland sitter de även i kommunstyrelsen. De betraktas dock

som en möjlighet för blockpolitiken att föras som vanligt då de ”väljer sida” och därmed vilket block de vill samarbeta med (Wänström 1 2016:13). Således väcks frågan kring hur koalitionsbildning går till i detta oprövade landskap, vad baseras nya typer av samarbeten på om blockpolitiken och höger- vänsterskalan inte längre har samma förklaringskraft?

Som tidigare nämnts var möjligheterna till blockbaserade majoritetskoalitioner efter valet 2014, färre i landets kommuner jämfört med tidigare. Situationen var emellertid inte helt ny. Det var fler kommuner där båda blocken var representerade i styrelsen, än kommuner där något av blocken hade ensam majoritet under 1970- och 1980-talen. Sålunda bildades blocköverskridande styren på flera håll i landet trots att det inte var den enda lösningen. Då denna typ av statistik började föras år 1974, var de icke blockbaserade kommunstyrelserna samlingsstyren, vilket innebär att alla partier i fullmäktige deltar. Antal samlingsstyren har minskat stadigt sedan dess och 2006 fanns inget sådant. Blocköverskridande styren har varit vanligare än samlingsstyren de senaste 20 åren (Wänström 1 2016:14). Följaktligen är blocköverskridande kommunstyrelser inget nytt, det är däremot den stora mängden kommuner där varken höger- eller vänsterblocket förfogar över egen majoritet. Denna situation återfanns i fyra procent av de svenska kommunerna 1974 och har ökat stadigt, med undantag för en liten minskning efter valet 1991, till 67 procent efter valet 2014 (Wänström 1 2016:15).

Wänström förklarar valresultatet 2006 som en brytpunkt då antalet kommuner där inget av blocken hade majoritet, var ovanligt många. Samtidigt bildade de borgerliga partierna ”Alliansen” och gick från att ha majoritet i 34 procent av kommunstyrelserna, till 41 procent. De var också populära på nationell nivå och bildade Sveriges första majoritetsregering på 25 år. Under mandatperioderna växte sig Sverigedemokraterna allt större och därmed hotet mot blockpolitiken. Andelen högermajoriteter efter valet 2014 var 13 procent, således en minskning på 28 procent från 2006, även andelen vänstermajoriteter minskade. Konsekvenserna av Sverigedemokraternas intåg i de svenska kommunerna blev, som tidigare nämnts, till en början att andelen blockbaserade minoritetsstyren ökade. Visserligen fanns det fler blocköverskridande styren än minoritetsstyren efter valet 2006, men de minskade ändå jämfört med föregående val. Den stora ökningen av minoritetsstyren är värd att uppmärksamma då de tidigare endast utgjort några få procent (Wänström 1 2016:16). Detta förändrades dock efter valet 2014, partierna valde istället att hantera situationen genom att bilda blocköverskridande majoritetskoalitioner (Wänström 1 2016:17).

Trots bevisen för ett nytt parlamentariskt landskap skiljer det sig i olika delar av landet. I norr är blockbaserade majoritetskoalitioner fortfarande vanligt, i Norrbotten är andelen 64 procent, i Västerbotten och Dalarna 60 procent samt 59 procent i Stockholm. Gemensamt för Norrbotten, Västerbotten och Stockholm är att Sverigedemokraterna fick betydligt lägre stöd än riksgenomsnittet på 9,33 procent, vilket kan vara anledningen till att vänster- eller högermajoriteter är

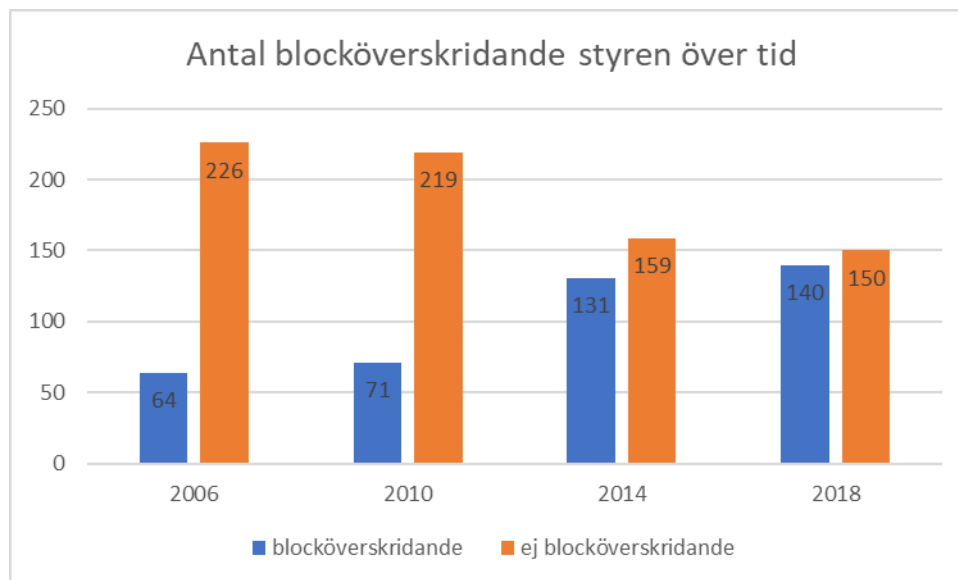
tekniskt möjliga (Wänström 1 2016:17). Däremot är inte Sverigedemokraternas stöd avsevärt högre i de delar där minoritetsstyren dominerar, dessa är Uppsala och Jönköpings län på 62 procent samt Gävleborgs och Kalmar län på 50 procent (Wänström 1 2016:17). I Östergötlands och Västernorrlands län bildades inte ett enda minoritetsstyre. Där var dock blocköverskridande majoriteter vanliga (Wänström 1 2016:9). Dessa siffror indikerar således att andra faktorer än Sverigedemokraternas storlek påverkar koalitionsbildning och därmed det nya parlamentariska läget. Ytterligare bevis är Södermanland och Östergötland, länen med flest blocköverskridande kommunstyrelser med 55 respektive 46 procent. Intressant här är att i 36 procent av kommunerna styr Moderaterna och Socialdemokraterna tillsammans, antingen bara de två eller med ett tredje parti. Totalt fanns det 16 sådana styren i landet efter valet 2014. I hälften av dessa konstateras en geografisk närhet, Wänström kallar det ”S+M bältet”. Med bakgrund av dessa olika typer av samarbeten diskuteras huruvida geografiska förhållanden påverkar. Erfarenhetsutbyte mellan grannkommuner eller politisk kultur tas också upp som tänkbara faktorer med inverkan på kommunal koalitionsbildning (Wänström 1 2016:19).

Sammanfattningsvis menar Wänström att det nya parlamentariska landskapet framförallt består av en drastisk minskning av kommuner där blockbaserade majoritetskoalitioner kan bildas. Konsekvensen blir därför blocköverskridande kommunstyrelser. Wänström utgår från Sveriges Kommuner och Landstings (SKL:s) definition av de politiska blocken som *Vänsterblocket* där Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ingår och *Alliansen* där Centerpartiet, Liberalerna (Folkpartiet), Kristdemokraterna och Moderaterna ingår. Således tillhör Miljöpartiet inget av blocken och därmed räknas en kommunstyrelse bestående av Allianspartier och Miljöpartiet som borgerlig och inte blocköverskridande (Wänström 1 2016:8). Definitionen används inte i uppsatsen i fråga. Här tillhör Miljöpartiet vänsterblocket, som benämns ”de Rödgröna”. Följaktligen blir en kommunstyrelse bestående av Allianspartier och Miljöpartiet klassificerad som blocköverskridande.

Anledningen till den nya definitionen grundas i att Miljöpartiet trots allt har en ideologisk tillhörighet med koppling till svensk blockpolitik och därmed höger-vänsterskalan. Enligt statsvetarna David Karlsson och Mikael Gilljam visar valforskningen hur partiernas väljare placerar sig på höger- vänsterskalan, längst till vänster är Vänsterpartiet och längst till höger är Moderaterna. Kommun och landstingsfullmäktigeundersökningarna, enkätundersökningar som utförs av Göteborgs Universitet och delas ut till samtliga region- och kommunpolitiker i Sverige och berör deras personliga åsikter om diverse politiska frågor, visar på likande resultat. Politikernas självplacering är mycket lik väljarnas, samt konstant på alla politiska nivåer. Både Miljöpartiets väljare och politiker placerar sig på den vänstra sidan av skalan, även om de är mer åt mitten än Socialdemokraterna och Vänsterpartiet (Karlsson & Gilljam 2014:26-27). I Valundersökningarna där väljarna får placera partierna på höger- vänsterskalan kan en tydlig förflyttning mot vänster utläsas för Miljöpartiet. I valet 1982 fick de värdet 50, således exakt i

mitten, medan siffran för valen 2010 och 2014 var 39. Väljarna anser att valen 2006, 2010 och 2014 mer än någonsin innebar två tydliga ideologiska block (Oscarsson & Holmberg 2016:208-209). Baserat på denna empiri och det faktum att Miljöpartiet var en del i det förutbestämda regeringsalternativet ”de Rödgröna” inför valet 2010 samt satt i regering med Socialdemokraterna efter valet 2014, finns anledning att klassificera dem som medlemmar av blocket ”de Rödgröna” i svensk politik. Det faktum att Alliansen definieras som ett samarbete mellan de fyra partierna Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna (alliansen.se, 2019) varken fler eller färre, motiverar definitionen att samarbeten med ett utomstående parti är blocköverskridande. Baserat på denna avgränsning ser fördelningen av blocköverskridande kommunstyrelser från 2006 till 2018 ut som figuren nedan visar.

Figur över antal blocköverskridande kommunstyrelser från 2006-2018

De kommunstyrelser där lokala partier ingår definieras baserat på vilka av de etablerade partierna som ingår. Lokala partier får därmed inget ”ideologiskt värde” (samma definition används av Wänström och SKL). En kommunstyrelse bestående av Socialdemokraterna och ett lokalt parti kodas som ”Rödgrönt”, Socialdemokraterna, lokalt parti och Centerpartiet kodas som ”blocköverskridande”, Allianspartier och lokalt parti kodas som ”Alliansen”. Anledningen är att lokala partier sitter i relativt få styrelser. Definitionen underlättar också möjligheten att dra slutsatser som är relevanta för kommunal nivå i hela landet, då studien är av extensiv karaktär och analyserar samtliga kommuner. Vetskapen om att lokala partier vanligtvis väljer att ingå i ett block när de sitter i en styrelse, motiverar definitionen ytterligare. Dock prövas huruvida storleken på lokala partier påverkar om kommunstyrelsen är blocköverskridande eller inte, senare i uppsatsen. Då studiens fokus är att undersöka vad som ligger bakom samarbeten mellan de traditionella höger- och vänsterblocken och inte lokala partiernas inverkan, berättigar också definitionen.

Således bygger uppsatsen på studier med en annan definition av de politiska blocken, vilka är grunden till det nya parlamentariska landskapet. Den nya uppdelningen av blocken, där Miljöpartiet är en del av de Rödgröna, innebär att fler kommunstyrelser klassas som blocköverskridande än i Wänströms rapporter. Som figuren ovan visar är det 140 kommuner som har blocköverskridande kommunstyrelser och 150 som inte har det, efter valet 2018. Det nya parlamentariska landskapet förtydligas ytterligare med denna avgränsning och därför kvarstår relevansen i att bygga på dessa studier, men uppdatera definitionen med förankring i empiriska data.

Wänström menar att både mer och mindre lyckade exempel på samarbeten över blockgränserna finns och han har undersökt vad som skiljer dem åt. Aningen förenklat är nyckeln till välfungerande samarbeten att bryta de handlingsmönster som finns i kommunen och hitta nya vägar inom den lokala politiken. I de intervjuer Wänström har utfört under 2015 och 2016 med ledande politiker och tjänstemän i elva kommuner och tre regioner, har det framkommit att en av de svåraste delarna i ett samarbete rör att ta första steget till förhandlingar med nya partier. Begreppet stigberoende introduceras, att en aktör agerar på ett visst sätt av vana, trots att andra och troligtvis bättre alternativ finns (Wänström 1 2016:17).

Wänströms studie visar att ju tidigare stigberoendet i en kommun bryts, således att blocköverskridande samarbeten inleds, ökar sannolikheten för fler sådana i framtiden (Wänström 1 2016:18) I samma studie har Wänström identifierat åtta *vägval*, tillika anledningar till blocköverskridande samarbeten. Det första rör om fokus ligger på tävlingen mot den traditionella huvudfienden eller på partiets politik. Framförallt hos äldre partimedlemmar finns en ovilja att samarbeta med sin huvudfiende av principskäl och de lyssnar inte till att samarbete kan vara logiskt rent sakpolitiskt, i kommunen i fråga (Wänström 1 2016:19). Nummer två handlar om att de ideologiska skiljelinjerna ser olika ut på lokal och nationell nivå. Spridningen är generellt större bland kommun- och landstingspolitiker gällande höger-vänsterskalan, jämfört med riksdagspolitiker. Ytterligare en faktor är att ofta avgörs de stora ideologiska frågorna på nationell nivå och bidrar därmed till bättre förutsättningar för samarbete kring lokala sakfrågor. Trots det, finns frågorna om kommunens allmännytt och privata aktörer för vård, skola och omsorg, vilka är starkt kopplade till höger- vänsterpolitik och således blockpolitik. Wänström menar att en lösning bland kommunerna är att inte förhandla kring de frågorna och istället lägga dem på is, för att möjliggöra blocköverskridande samarbeten. Ideologiska skiljelinjer finns också inom de traditionella blocken, framförallt förknippat med frågor om befolknings- och ekonomisk tillväxt. Då står istället Moderaterna och Socialdemokraterna närmare varandra medan Miljöpartiet, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Liberalerna har liknande åsikter (Wänström 1 2016:21).

Personliga relationer står i centrum för det tredje vägvalet. Studien visar att de kommunala politikerna menar att bra relationer med tre till fyra andra ledande

politiker, någon från oppositionen inkluderat, är nödvändigt för att upprätthålla handlingskraften i det politiska beslutsfattandet. Således är förtroende för varandra en nyckel för lyckade samarbeten och i förlängningen blocköverskridande sådana (Wänström 1 2016:22-23). Politiker som varit med en längre tid anses också vara en fördel för nya samarbeten, då de har övriga partimedlemmars förtroende att förändra. Nummer fyra på listan rör synen på hur politik ska bedrivas. Som tidigare forskning visar, bekräftar studien att intern partikultur och arbetsform påverkar samarbetsmöjligheterna (Wänström 1 2016:24-25).

Nummer fem handlar om idealism och pragmatism i ett minoritetsstyre. Partierna kan i sådana fall inte styra i enskilda fall eller frågor, utan beslutar istället om riktlinjer för olika kommunala verksamheter. Dessa pågår som vanligt och baseras ofta på beslut från tidigare mandatperioder. Ett låst politiskt läge kan emellertid få negativa konsekvenser om det försiggår för länge, även om det fungerar bra en kortare tid. Nummer sex handlar om vikten av att ha en gemensam vision om hur kommunen ska utvecklas och inte bara samarbeta för att undvika kaos. Ansvar för visionen bör därför ligga på samtliga inblandade partier, i både med- och motgång (Wänström 1 2016:27-28). Nummer sju beträffar huruvida budgeten anses vara en kabinetsfråga på kommunal nivå. På nationell nivå finns alltid möjlighet till misstroendeförklaring om oppositionen är missnöjd med regeringen. En sådan formell regel finns däremot inte på kommunal nivå och budgetfrågan har tidigare fyllt den funktionen i praktiken. Till följd av det nya parlamentariska läget har budgetomröstningens ställning som kabinetsfråga förändrats och det finns exempel på styren som fortsatt regera efter en förlorad omröstning (Wänström 1 2016:29). Nummer åtta handlar om organisatoriska förutsättningar för samarbete, såväl resursmässigt som rumsligt. En sådan är var styrelseordföranden och oppositionsledaren sitter i förhållande till varandra, vägg i vägg, på olika våningsplan eller kanske i olika byggnader. Det förstnämnda underlättar samarbete i alla typer av frågor, då tid inte specifikt måste avsättas för möten dem emellan (Wänström 1 2016:30).

Vägvalen kan på flera sätt kopplas till litteraturen om koalitionssteori, vilket redogörs för mer ingående i teoriavsnittet. Huruvida de kopplar an till uppsatsens syfte och är relevanta för att testas på det empiriska materialet diskuteras i samma avsnitt.

2.2 Höger- vänsterskalan i Svensk politik

Sverige har under hela 1900-talet haft ett stabilt partisystem bestående av de fem partierna Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Moderaterna (partierna har bytt namn). Vanligtvis urskiljer den statsvetenskapliga forskningen fyra politiska skiljelinjer med olika stor betydelse för partisystem som formats innan mellankrigstiden: centrum – periferi, kyrka – stat, stad – landsbygd

och arbete – kapital, där den sistnämnda har dominerat i Sverige. Det är ett annat sätt att benämna klasskiljelinjen, vilken ligger till grund för höger- vänsterskalans stora betydelse för svensk politik. Enligt väljarna finns en stabil placering av partierna på skalan över tid, det mönster som kan skönjas är att partier som ingår ett koalitionsamarbete också närmar sig varandra på höger- vänsterskalan (Lindvall et al. 2017:52).

Historiskt finns policyområden där partierna varit mer eller mindre överens, såsom utrikespolitik och pensionsfrågor. Dess koppling till höger- vänsterdimensionen är inte lika tydlig, till skillnad från arbetsmarknadsfrågor och skattepolitik, där polariseringen varit betydligt mer påtaglig. Från 1970-talet och framåt kan skarpare ideologiska skiljelinjer konstateras, vilket grundas i ett närmare samarbete mellan de borgerliga partierna och deras mobilisering mot Socialdemokraterna (Lindvall et al. 2017:56). Sverige är till och med ett av de europeiska länder där vänster- högerdimensionen är som starkast (Nya svenska väljare 2014:76). Politiska frågor uppstår i takt med samhällsförändring och därför är placeringen på den traditionella skalan är inte alltid självklar, ändå uppfattas de vanligtvis som höger eller vänster i Sverige. Valforskarna förklarar fenomenet som att höger- vänsterskalan tar över sakfrågor. Det finns emellertid flertalet exempel på frågor vars koppling är otydlig, gemensamt för dem är att de har legat till grund för folkomröstningar, såsom kärnkrafts- eller EU relaterade frågor. Likaså jämställdhet, miljö samt invandring och integration saknar en uppenbar höger- vänsteraspekt i Sverige, med betoning på det sistnämnda (Lindvall et al. 2017:63).

Konfliktlinjer som snarare skär inom än mellan de traditionella blocken har blivit tydligare med tiden, men är trots allt varken nytt eller specifikt svenskt. Lindvall et al. skriver i SNS demokratirapport från 2017 att det då var osäkert och för tidigt att avgöra om dessa frågor utgör en egen dimension i Sverige. Internationellt har det gjorts, och teorin benämns GAL-TAN-dimensionen, där GAL står för Grön, Alternativ, Frihetlig och TAN för Traditionell, Auktoritär, Nationalistisk. Den har kommit att användas mer frekvent i den svenska debatten (Lindvall et al. 2017:64). Exempelvis under partiledarutfrågningarna i Sveriges Television inför riksdagsvalet 2018, där de fick i uppgift att placera ut sitt parti på både höger- vänsterskalan och GAL-TAN-skalan. Efter valet och den historiskt långa regeringsbildningen, tillämpades också den alternativa skalan i diverse analyser av både etablerade statsvetare och dagstidningarnas journalister (se t.ex. SVT 20180816 och Stenberg i DN 20190121). Skalan redogörs för mer ingående i uppsatsens teoriavsnitt.

Klassröstningen är dock traditionellt sett stark bland de svenska väljarna, även om religion och region är faktorer som också har betydelse (Oscarsson & Holmberg 2013:74). Sambandet mellan parti och väljares position på höger- vänsterskalan i Sverige är historiskt solitt (Oscarsson & Holmberg 2016:205-206). Studier visar att sambandet mellan klass och partival, bostadstyp och partival, samt fackföreningstillhörighet och partival har minskat mest över tid. Däremot har

variabler som ålder, kön och sektorstillhörighet visat stabila eller svagt ökande samband under samma tidsperiod. Trots klassröstningens minskning är den fortfarande starkare i Sverige än i övriga Norden. När svenska väljare placerar sig på höger- vänsterskalan har andelen som placerar sig i mitten och som uppger ”varken höger eller vänster” minskat (Oscarsson & Holmberg 2016:71 och 76-77), således ytterligare argument för höger- vänsterdimensionens giltighet. Påståenden om höger- vänsterdimensionens död är därför överdrivna enligt Oscarsson och Holmberg, de fastslår att den i all högsta grad lever (Oscarsson & Holmberg 2016:207).

Variablerna ålder och kön hade dock det starkaste sambandet med partival i valet 2010 jämfört med tidigare valundersökningar. Unga väljare stödde i större utsträckning de Rödgröna och kvinnor tenderade i större utsträckning att rösta på Miljöpartiet eller Socialdemokraterna, och minst sannolikt att rösta på Moderaterna och Sverigedemokraterna. Geografiska skillnader förekommer också, mellan norr och söder är olikheterna likadana de senaste 50 åren. Mellan stad och land har skillnaderna försvagats men de finns, Centerpartiet och Sverigedemokraterna har större stöd på landsbygden, och Miljöpartiet och Liberalerna (Folkpartiet) har större stöd i städer (Oscarsson & Holmberg 2016:77).

Vad som anses vara höger- respektive vänsterpolitik är ofta kontextbundet, i både tid och rum. Var politiska aktörer placeras på en sådan skala görs vanligtvis på två sätt. Politiker kan själva placera sig eller så görs en bedömning baserat på åsikter i sakpolitiska frågor med koppling till höger- vänsterskalan (Karlsson & Gilljam 2014:24). Baserat på Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen, (KOLFU) dras slutsatsen att svenska politikernas egen placering på höger- vänsterskalan har stark koppling till partitillhörigheten. Sambandet är det starkaste i undersökningen mellan partitillhörighet och politikernas åsikter, mellan 72 och 81 procent förklaras av det. Rangordningen av partierna på skalan är i stort sett den samma på alla politiska nivåer och över tid (Karlsson & Gilljam 2014:26).

Resultatet av de två första Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningarna visar att riksdagspolitiker generellt sett är närmare mitten än vad deras partiföreträdare på lokal nivå är. Det är intressant då det finns en bild av att just kommunpolitiken inte är särskilt ideologisk och att dess politiker är pragmatiska. Den senaste forskningen på området visar snarare att konflikterna mellan partier har hårdnat och därmed bidragit till en ökad partipolitiserings av den svenska kommunpolitiken. Relevant i sammanhanget är John Mays lag, med innebörden att ett partis ledning och väljare drar åt mitten, till skillnad från det mer radikala mellanskiktet, som i en svensk kontext utgörs av lokala politiker. Mays lag verkar sålunda väl applicerbar på svensk kommunpolitik (Karlsson & Gilljam 2014:26). Då politikernas åsikter i sakfrågor kopplades till höger- vänsterskalan analyseras visar sig dock andra mönster. I frågan om den offentliga sektorns storlek, där ståndpunkten att den bör vara stor, anses vänster och liten anses höger, står de rödgröna riksdagspolitikerna längre till vänster än deras motsvarigheter i

kommunerna. Det avser också allianspartierna samt Sverigedemokraterna, fast längre till höger. Detsamma visar sig i frågan om minskade inkomstskillnader, dock är skillnaderna inte lika tydliga och Sverigedemokraterna är ett undantag då deras riksdagspolitiker står aningen mer till vänster än kommunpolitikerna (Karlsson & Gilljam 2014:29).

Ett index har skapats över två frågor med koppling till höger- vänsterskalan, inkomstjämlighet och den offentliga sektorns storlek, med syftet att jämföra politiker i olika kommuner och visa på geografiska skillnader. Degerfors, Ljusnarsberg (båda i Örebro län) och Luleå (Norrbotten) är mest till vänster medan topp tre högerkommuner är Vellinge (Skåne), Danderyd och Lidingö (båda i Stockholms län). Generellt sett är industrikommuner i Bergslagen och norra Sverige mest vänster medan kommunerna mest till höger återfinns i resursstarka förortskommuner till Stockholm och Malmö. Det finns ett starkt samband mellan en kommuns resursstyrka och politikernas placering på höger- vänsterskalan. I de kommuner där borgerliga partier är störst, framförallt Moderaterna, står politikerna också mer till höger samtidigt som kommunen anses resursstark. Vice versa råder för de rödgröna partierna (Karlsson & Gilljam 2014:34-35). Ju längre söderut i landet en politiker är verksam desto längre till höger står denne. Det har att göra med partiets storlek i kommunen och inte att högerpolitiker är mer höger i södra Sverige. Politiker placerar sig längre till höger i en kommun där borgerliga partier har en stark ställning och tvärt om (Karlsson & Gilljam 2014:38-40).

2.3 Sverigedemokraterna och politiseringen av invandringsfrågan

Enligt Andrej Kokkonen var det först under valrörelsen 2010, till följd av Sverigedemokraternas intåg i riksdagen som invandring blev en politiserad fråga i Sverige. Tidigare har partierna haft mycket lika åsikter om den svenska invandringspolitiken och därför har invandringen varit omfattande årtionden bakåt i tiden. År 2014 var ungefär 15 procent av Sveriges befolkning invandrare, år 1960 var siffran fyra procent (Kokkonen 2014:59). Baserat på Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen (KOLFU) från 2012 och frågan om kommunpolitikernas syn på invandringens konsekvenser för samhällsutvecklingen i kommunen, är resultatet inte oväntat. Sverigedemokraterna är markant mer negativa än övriga riksdagspartier. Kokkonen beskriver också ett vänsterhögermönster baserat på att Vänsterpartiet och Miljöpartiet är mest positiva. Samtidigt är både Folkpartiet och Socialdemokraterna lika positiva, vilket gör sambandet mindre tydligt (Kokkonen 2014:61). Kokkonen konstaterar att kommunpolitiker från befolkningsrika kommuner med låg långtidsarbetslöshet har positivare syn på invandring, än kommunpolitiker från befolkningsfattiga kommuner med hög långtidsarbetslöshet. En stor andel invandrare i kommunen har tillika ett negativt samband med kommunpolitikernas vilja att ta emot fler

flyktingar. Samband återfinns även mellan en negativ syn på invandringens konsekvenser i kommuner med många Sverigedemokrater i fullmäktige, samt i kommuner med politiker som lutar mer åt höger. Kokkonen poängterar dock att Sverigedemokraterna placerar sig mycket mer till mitten än flera av de borgerliga partierna, de är till exempel mer till vänster än Centerpartiet, när de själva får placera sig på höger- vänsterskalan. Således föreligger en distinktion mellan ”Sverigedemokrateffekten” och ”högereffekten” (Kokkonen 2014:68).

Kokkonens analyser visar att politikernas syn på invandringens konsekvenser och flyktingmottagande drivs av politiska faktorer. Socioekonomiska faktorer är inte oviktiga men det mesta talar för att de ligger till grund för vilka partier som väljs in i kommunfullmäktige och därför är av betydelse (Kokkonen 2014:69). Sammanfattningsvis visar statistiska analyser baserade på KOLFU 2012 att kommunpolitikernas syn på invandringens konsekvenser är relativt neutrala. Sverigedemokraterna är mer negativa till invandringens konsekvenser och följaktligen ett undantag. En svag höger- vänsterdimension kan urskiljas då vänsterpartier är mer positiva än högerpartier. Den bör dock inte överdrivas då alla partier, förutom Sverigedemokraterna, menar att invandringen har varit svagt positiv för Sverige, i linje med den förda invandringspolitiken. Sverigedemokraternas särställning utgör en ny konfliktdimension i kommunerna, de blir enda alternativet för väljare med åsikten att konsekvenserna av invandringen är negativa (Kokkonen 2014:71). Resonemanget går i linje med Karl Loxbos om att anledningen till Sverigedemokraternas stora framgångar är den *möjlighetsstruktur* som skapats av övriga partier på den parlamentariska arenan, visserligen i kombination med partiets egna strategier. Innebörden är således att de etablerade partierna antagit samma positioner i invandringsfrågan och därmed har Sverigedemokraterna stuckit ut med sina avvikande åsikter. Väljarna uppfattar därmed en konvergens mellan både höger- och vänsterblocket avseende invandringspolitik och följaktligen förändras inte politiken på området oavsett färg på regeringen. Sverigedemokraterna har därmed framstått som det enda partiet med en alternativ syn i frågan och motsätter sig övriga partier (Loxbo 2015:171). Kokkonen konstaterar också att politiker som är verksamma i kommuner med en stor andel invandrare är mer negativt inställda till att ta emot fler flyktingar (Kokkonen 2014:71).

Baserat på KOLFU 2012 har David Karlsson och Louise Skoog gjort ett index för att mäta åsiktsskillnader i svenska kommuner. Det är den genomsnittliga upplevda graden av åsiktsskillnad mellan majoriteten och oppositionen som mäts på en skala från 0 till 100. Resultaten visar att blocköverskridande majoriteter har lägst värde; 54, även om skillnaden gentemot höger- på 55 och vänstermajoriteter på 57 inte är stora (Karlsson & Skoog 2014:203-202). Dock visar testerna också att den upplevda åsiktsskillnaden är större i kommuner med ojämlik inkomstfördelning och i kommuner med större etnisk heterogenitet (Karlsson & Skoog 2014:205).

3 Teori

Följande avsnitt ämnar till en början redogöra för grundläggande koalitions teori i allmänhet. Sedan följer en beskrivning av uppsatsens teoretiska ramverk som tillämpas för att besvara frågeställningen. Med avstamp i klassisk koalitions teori, förklaras teorierna om GAL-TAN och paripartier.

3.1 Koalitions teori

De tidiga koalitions teorierna baserades på att partier var "office-seekers" (fortsättningsvis maktsökande) och därav endast sökte sig till styrande församlingar för att få makt. Teorierna förutsåg därför "minimal winning"-koalitioner, vilket innebär att enkom de partier som behövs för att skapa majoritet ingår regering. Det anses karaktäristiskt att då en ledamot lämnar, innehar koalitionen inte längre majoritet (Bäck 2003:3). Teorierna är policyblinda, partierna vill endast åt makten som kommer med att sitta på de styrande positionerna. Således bör inte minoritetsregeringar formas då samtliga partier är maktsökande och per definition inte accepterar en sådan. Inte heller för stora koalitioner bildas då majoritet är det enda önskvärda, varken mer eller mindre. "Minimal winning theories" är kritiserade och det avser främst problematiken med att förutse koalitions bildning i praktiken. Teoretiskt kan vanligtvis många koalitioner bildas vilket minskar både precision och förklaringskraft (Bäck 2003:4-5).

Då de policyblinda teorierna prövades på empiriskt material blev en naturlig utveckling att också innefatta policymål, och följaktligen en policyskala. Exempel på sådana koalitions teorier är "minimal connected winning theory" och "minimal range theory" (De Swaan 1973:68-71). Wänströms tredje vägval kan kopplas hit: samarbeten baseras på ideologiska likheter, vilket inte nödvändigtvis behöver grundas i den traditionella höger- vänsterskalan. Denna gren av koalitions teori ligger till grund för besvarandet av uppsatsens frågeställning och därmed det teoretiska ramverket. Dessa redogörs för ingående under rubriken med samma namn.

Medianväljarteomet, väljarmodellen där partier är röstmaximerande och positionerar sig för att fånga upp den typiske väljaren, vanligtvis åt mitten, kan appliceras på koalitions bildning och anses policysökande. Partiet som har medianväljarna har en större inverkan på regeringsförhandlingar givet att samtliga partier är endast policysökande och enkom en policydimension tas i beaktande.

Studier visar att medianpartier ofta deltar i styrande koalitioner, dock är förutsägelseorna oprecisa då det inte framgår vilka partier som kommer att styra tillsammans (Bäck 2003:7).

Flera av de nämnda teorierna antar att "minimal winning"-koalitioner bör formas. Dock uppfyller blott omkring 40 procent av efterkrigstidens västeuropeiska nationella regeringar det – i en del länder bildas ofta minoritetsregeringar och i andra är det vanligare med breda koalitioner. Forskare anser att de tidiga koalitionersteorierna delvis baseras på för enkla antaganden. Ytterligare faktorer som bör tas hänsyn till vid regeringsförhandlingar är institutionella skillnader, samt partiernas avsikter för nästa val (Bäck 2003:8). Kaare Strom har studerat minoritetsregeringar och beskriver partier som både makt- och policysökande. Han förklarar det som en byteshandel mellan ett partis kortsiktiga mål kring att få styra och inflytande, samt deras långsiktiga mål i framtida val. När ett parti avstår regeringssamarbete är anledningen att de inte vill straffas i nästkommande val, vilket benämns valvolatilitet (electoral volatility). Tesen är således att ju större sådan, desto större risk att avstå regeringssamarbete och konsekvensen blir ökad sannolikhet för minoritetsregeringar (Strom 1986:596-597). Strom, såväl som Torbjörn Bergman, diskuterar även institutionella förutsättnings påverkan. Ett exempel är den negativa parlamentarismen i Sverige som bidragande faktor till de många minoritetsregeringar som formats (Bergman 1995:193-194).

Gemensamt för koalitionersteorier som tar hänsyn till policysökande aspekter är att de ofta baseras på en endimensionell politisk skala. För att öka komplexiteten kan fler dimensioner tas i beaktande, vilket betecknas kaosteorem. Då blir jämvikten svårare att hitta och medianväljarteoremet oanvändbart. En lösning är enligt Laver och Schofield att inkludera institutionella drag i modeller för koalitionsbildning. Baserat på det har Laver och Shepsle utvecklat "portfolio allocation model" som tar hänsyn till den specifika institutionella strukturen. En av grunderna i modellen är starka partier, som bland annat innebär att ett parti är ett mittenparti (median party) på åtminstone en dimension (Laver & Shepsle 1996:66 och 69-72). Teorin kräver mer avancerade statistiska metoder än de som tillämpas i denna uppsats och enligt en studie som gjorts på koalitionsbildning på kommunal nivå i Danmark finner den mycket litet stöd. Betydligt större stöd ges dock policyinkluderande teorier (Serritzlew et al. 2010:859), vilket uppbackar uppsatsens val av koalitionersteoretisk grund.

Ytterligare en aspekt av koalitionersteori är huruvida enskilda personers inverkan på förhandlingsprocessen bör tas i beaktande. Förhandlingar sker mellan personer, men de är representanter för ett parti, vilka också anses vara de relevanta aktörerna. Hänsynstagande till enskilda personer innebär spelteorier med hundratals aktörer, vilket försämrar resultatets kvalitet. Internpolitik kan ha systematisk effekt på regeringsförhandlingar och då politiker inom samma parti har olika policypreferenser, kan det orsaka problem när överenskommelser med andra partier ska träffas (Bäck 2003:13). Denna diskussion har stark koppling till Wänströms tredje vägval som rör personliga relationers inverkan på vilka partier

som i slutändan samarbetar. För att tillämpa denna typ av teori lämpar sig metodval av mer kvalitativ karaktär. Då uppsatsens syfte är att uttala sig om generella mönster för blocköverskridande samarbeten med fokus på policyskalor, appliceras annan typ av koalitions teori.

Föremål för ytterligare teorier är partiers interna beslutsprocesser. En huvudtes är att partier med demokratiska beslutsprocesser undviker förhandlingspositioner och följaktligen att hamna i regeringsställning. Således ökar sannolikheten för partier med motsatt intern kultur att inneha styrande positioner (Bäck 2003:13). I linje med detta är Wänströms fjärde vägval, där intern partikultur står i fokus för samarbeten mellan partier. Inte heller denna typ av teori appliceras för att besvara frågeställningen då gemensamma åsikter i politiska frågor står i fokus, och inte interna beslutsprocesser.

3.2 Teoretiskt ramverk

Tidigare forskning visar att de policysökande teorierna, där koalitioner baseras på liknande åsikter i policyfrågor, är mer precisa än de maktsökande (Bäck 2003:72, de Lange 2007:9). Därför ligger de till grund för uppsatsens teoretiska ramverk. Nedan presenteras de två etablerade policysökande koalitions teorierna ”minimal range theory” och ”minimal connected winning theory”.

Leiserson presenterar teorin ”minimal range theory” där partier strävar efter regeringssamarbeten med en ideologisk gemensam nämnare. Koalitioner baseras på ett mätbart ideologiskt avstånd mellan aktörerna, vilket bör vara så litet som möjligt (De Swaan 1973:71). Således krävs att partierna har ett värde på en ideologisk skala. För att exemplifiera, låt säga att på en höger- vänsterskala har Centerpartiet värdet 6, Liberalerna 7 och Moderaterna 9. Om Centerpartiet och Moderaterna samarbetar blir det ideologiska avståndet 2 ($9-6=2$). Om alla tre partier samarbetar blir avståndet detsamma då Centerpartiet och Moderaterna fortfarande är längst ifrån varandra. Enligt denna teori kan båda alternativen bildas och inget är bättre än det andra, då avståndet är i fokus (De Swaan 1973:74).

Robert Axelrods ”minimal connected winning theory” liknar ovan nämnda teori då en ideologisk skala ligger till grund för koalitionsbildning. Distinktionen är att partierna måste vara sammankopplade (connected) till skillnad från ”minimal range theory” (De Swaan 1973:75). Därför kan ett parti aldrig ”hoppas över” om det befinner sig mellan två andra partier, trots att de har majoritet tillsammans (Bäck 2003:6). Baserat på tidigare exempel: även om Centerpartiet och Moderaterna tillsammans har majoritet, måste Liberalerna ingå då de placeras mellan de andra två och därmed krävs för att koalitionen ska vara sammankopplad (De Swaan 1973:75).

Ingen av de två beskrivna teorierna appliceras direkt i uppsatsen. Däremot är grundantagandet detsamma: koalitionsbildning baseras på en policyskala. Studiens fokus är anledningen till blocköverskridande samarbeten och teorin som konsumeras är nära placering på en politisk skala. Höger- vänsterskalan har tidigare konstaterats som en bidragande faktor till blockpolitikens starka ställning, men ökningen av blocköverskridande kommunstyrelser ger upphov till prövning av huruvida en annan politisk dimension kan tänkas ligga bakom kommunala samarbeten.

3.2.1 GAL-TAN-skalan

Den politiska skala som i uppsatsen prövas ligga bakom blocköverskridande samarbeten är GAL-TAN eller ibland kallad den gröna dimensionen. Då GAL-TAN-skalan presenteras första gången beskriver Lisbet Hooghe et. al. att partisystemen i Europa domineras av huvudsakligen två politiska skalor, höger- vänsterskalan och en relativt ny som kretsar kring kulturella- och miljöfrågor. GAL-ändan av skalan står för grön, alternativ och frihetlig (green, alternative, libertarian) och TAN står för traditionell, auktoritär och nationalistisk (Hooghe et al. 2002:966). Teorin är utvecklad baserat på europeiska partiers inställning till EU-integration, där åsikterna inte följer den klassiska höger- vänsterskalan. Även om Hooghe et al. formulerade just GAL-TAN, var de inte först med att diskutera en alternativ politisk skala. Tidigare har den betecknats som postmaterialism kontra materialism, ny kontra gammal politik och vänsterliberal kontra auktoritär, men dessa har mynnat ut i den numera relativt etablerade teorin GAL-TAN (Hooghe et al. 2002:976). Johannes Lindvall et. al. skriver i SNS demokratirapport från 2017 att det då var för tidigt att konstatera huruvida en ny politisk dimension existerar i svensk politik. Tydligare är dock att invandrings- och integrationsfrågorna i Sverige inte direkt har tagits upp av höger- vänsterskalan. I samma rapport konstrueras en tvådimensionell figur med de svenska riksdagspartiernas positioner från 1999 till 2014, där GAL-TAN mäts på den vertikala axeln och höger- vänsterskalan på den horisontella. Korrelationen mellan partiernas positioner på skalorna är 0,67, vilket visar att de inte är oberoende av varandra. Författarna menar att det kan innebära att frågor som förklaras av GAL-TAN nu, på sikt tas upp av höger- vänsterdimensionen, vilket tidigare varit fallet med nya konfliktlinjer. Enligt figuren är Allianspartiernas placering för 2014 längre ifrån varandra på GAL-TAN-skalan än på höger- vänsterskalan, vilket Lindvall et. al. menar indikerar att om skalan ökar i betydelse bör alliansens samarbetsmöjligheter försämrats (Lindvall et al. 2017:65-67). Med regeringsbildningen efter valet 2018 i åtanke och det som kallats både ”sprickan i” eller ”upplösningen av” Alliansen, kan en tänkbar slutsats vara att GAL-TAN-skalans inverkan på svensk politik har intensifierats, framförallt på nationell nivå. Därför ökar relevansen för användningen av teorin i nya studier, såsom uppsatsen i fråga.

Figuren visar också att alla partier utom Sverigedemokraterna, förflyttats mot GAL-delen av skalan mellan 1999 och 2014. Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet ligger nära varandra och GAL-polen 2014. Observera att partierna är positionerade innan den så kallade flyktingkrisen år 2015 och omsvängningen till en mer restriktiv flyktingpolitik. Troligtvis placeras Moderaterna och Socialdemokraterna närmare TAN-polen efter 2015 (Lindvall et al 2017:68-69). Om politiska samarbeten sker baserat på policydimensionen GAL-TAN istället för höger-vänsterskalan, blir de i traditionell mening blocköverskridande. Det förklarar således tillämpningen av teorin för att förklara anledningen till blocköverskridande samarbeten i svenska kommunstyrelser. Partiernas positioner i SNS Demokratirapport är på riksnivå och baserade på expertuppskattningar (Lindvall et al 2017:66), i uppsatsen är placeringar på politiska skalor och i sakfrågor baserade på kommunpolitikernas egna uppfattningar. Exakt hur teorin operationaliseras förklaras vidare och mer ingående i metodavsnittet.

3.2.2 Pariapartier

I Wänströms studier där det nya parlamentariska landskapet konstateras, pekas Sverigedemokraternas inträde i kommuner ut som en bidragande faktor. Faktumet att de etablerat sig och samtidigt inte tillhör något av de traditionella blocken, ger dem en särskild ställning. Partiets inverkan på bildandet av blocköverskridande kommunstyrelser står därför i centrum för ytterligare teoriprövning. Teorin om pariapartier appliceras i uppsatsen för detta syfte.

Sarah de Lange undersöker i artikeln "From Pariah to Power", varför högerpopulistiska partier har tagit plats i västeuropeiska demokratiers regeringar under 1990-talet och framåt. Artikeln baseras på en komparativ studie av regeringar med högerpopulistiska partier där resultatet visar att koalitionsformationen baseras på både maktsökande- och policyaspekter (de Lange 2007:5). I artikeln presenteras begreppet antipakter, vilket innebär att ett parti utesluts från regeringsförhandlingar då övriga inte vill samarbeta. En bieffekt blir då att breda och icke sammankopplade (unconnected) koalitioner bildas (de Lange 2007:10). Dessa antipartier, vilka är föremål för antipakterna, uttrycker en fundamental ideologisk skillnad och/eller icke förhandlingsbara ståndpunkter till det existerande politiska landskapet, oavsett faktiskt avstånd till övriga partier på höger- vänsterskalan. Övriga partier upplever att de måste uppträda enat gentemot antipartierna, vilket är en vidare anledning till breda koalitioner. Exkluderingen av ett antiparti skapar till synes stora avstånd till mainstreampartierna (de Lange 2007:11). Ett vanligt agerande hos mainstreampartierna är att benämna pariapartier som extremister med syftet att illegitimera dem för väljarna (van Spanje & van Der Brug 2007:1022).

Antipartier benämns även pariapartier, vilket Sverigedemokraterna har betraktats som. De är därmed inte ett tänkbart samarbetsparti och ger dem därmed

utpressningspotential och möjlighet att påverka regeringsbildningen. Sverige och Decemberöverenskommelsen efter valet 2014, är ett sådant exempel. Det fanns två uttalade regeringsalternativ innan valet men inget block fick majoritet, samtidigt som Sverigedemokraterna blev stora. För att upprätthålla trovärdighet var de etablerade partierna tvungna att stå fast vid sina samarbeten och kunde inte ingå blocköverskridande sådana, vilket gjorde att Sverigedemokraterna fick inflytande de annars inte skulle haft (Lindvall et al 2017:94).

Som begreppet antyder ingår paripartier inte i den styrande koalitionen, vilket också är en del av övriga partiers strategi. I flertalet västeuropeiska demokratier där högerradikala partier tagit plats på den nationella parlamentariska arenan, har detta varit fallet. Det är inte ovanligt att paripartierna totalt utestängs under långa perioder, vilket kallas *cordons sanitaires* (karantänslinje) (Lindvall et al 2017:92-93), vilket anses varit fallet i Sverige (Loxbo 2015:171. Teorin om att paripartier leder till breda koalitioner kan i en svensk kontext betraktas som att Sverigedemokraterna bidrar till blocköverskridande kommunstyrelser, vilket prövas i uppsatsen. Tillvägagångssättet och operationaliseringen beskrivs i metodavsnittet.

3.2.3 Legitimering av paripartier

Paripartiers legitimitet ökar dock över tid. I takt med att de växer blir deras koalitionspotential större och därmed övriga partiers benägenhet att samarbeta (Lindvall et. al 2017:92-93). Efter 2018-års val sitter Sverigedemokraterna i sju kommunstyrelser i Sverige, något som tidigare inte hänt. Det talar för att partiets pariestatus är i förändring, åtminstone i delar av landet. Kommunerna är Bengtsfors, Bromölla, Herrljunga, Hörby, Skurup, Sölvesborg och Staffanstorp (SCB 2019).

Forskning visar hur mainstreampartier interagerar med de högerpopulistiska utmanarna. En sådan artikel är Karl Loxbos "The Impact of the Radical Right: Lessons from the Local Level in Sweden, 2002–2006". Den konstaterar att Sverigedemokraternas intåg i kommunerna, till en början bidrog till minoritetsregeringar snarare än bredare koalitioner. Inträdet i diverse kommunfullmäktige utmanade de etablerade partiernas beteendemönster (Loxbo 2010:296). Resultatet uppvisar statistiskt signifikanta samband mellan när Sverigedemokraterna potentiellt kontrollerar maktbalansen (the balance of power) och ökad sannolikhet för minoritetsstyren, under mandatperioderna 2002 och 2006 (Loxbo 2010:305). Loxbo drar slutsatsen att när Sverigedemokraterna, under dessa mandatperioder, hade mandat i en fullmäktigeförsamling ökade polariseringen mellan de traditionella blocken (Loxbo 2010:306). Han argumenterar vidare att två viktiga faktorer för Sverigedemokraternas framgång är tillvaratagandet av det tomrum som uppstått i invandringsfrågan på grund av de andra partiernas gemensamma hållning, samt ideologisk normalisering. Det är således en del av partiets strategi att tona ned de delar av de ideologiska grunderna

för att normalisera politiken för väljarna och samtidigt utnyttja att de varit ensamma om en alternativ invandringspolitik (Loxbo 2015:171).

Sarah De Lange menar att givet de högerradikala eller paripartiernas positioner på höger- vänsterskalan bör de bilda koalitioner med mainstream högerpartier, och beroende på storlek kan även mittenpartier ingå. De övriga skandinaviska länderna ges som exempel där mittenpartier har förlorat makt och därmed förenklat för mainstream högerpartier att skapa regeringssamarbeten med högerradikala populistpartier (de Lange 2007:23-24). Studier av sådana koalitioner visar att en majoritet av regeringarna kunde förutses av koalitionersteorier baserade på en kombination av makt- och policysökandeaspekter. Slutsatsen är att mainstream högerpartier har vänt sig till högerradikala populistpartier för samarbeten. Det faktum att högervindar har blåst och att närmanden mellan högerpartier och högerradikala populistpartier uppstår, bidrar också till samarbeten (de Lange 2012:900).

Sedan 1980-talet har flera mainstream högerpartier anpassat sina policypositioner efter de högerradikala populistpartierna, delvis för att hantera att de växer och tar deras väljare. I val där högerradikala populistpartier expanderar svarar de partier som känner sig hotade, vanligtvis mitten- och/eller högerpartier, med att röra sig åt höger. En indikator är att oenigheten mellan mainstream partier och högerradikala populistpartier succesivt minskar. Då uppstår konvergens i de centrala frågorna om immigration, integration och säkerhet. Österrike, Danmark, Nederländerna och Norge exemplifierar processen och hur det underlättat för regeringskoalitioner där högerradikala populistpartier ingår (de Lange 2012:910). Studier visar att både makt och policyssökandeaspekter ligger bakom mainstreampartiernas argumentation i den typen av samarbeten. Mainstream högerpartier överväger koalitionsarbeten med högerradikala populistpartier när sådana koalitioner blir både matematiskt och politiskt genomförbara. Det bidrar även till att mittenpartier i viss mån måste välja sida, antingen högerpartierna eller de mer socialistiska partierna. De Lange förklarar att mainstream högerpartier har större chans att få mer inflytande över makt, policy och väljare när de samarbetar med de högerradikala populistpartierna, än med mitten- eller socialistpartier (de Lange 2012:914).

Sverigedemokraterna kan betraktas som ett pariparti och som ett legitimerat pariparti, beroende på vilken kommun som studeras. Forskning visar att invandringskritiska partiers väljare i större utsträckning tenderar att vara personer med svårighet att få jobb eller stor risk att bli av med det, samt redan arbetslösa. Även lågutbildade, arbetare, män, unga och landsbygdsbor röstar oftare på dessa partier. Personer som anses välfärdsmässigt utsatta, såsom äldre med större behov av vård, de med sämre hälsa och mottagare av sjuk- eller aktivitetsersättning röstar också i större utsträckning på partierna i fråga. Studier visar även att det finns samband mellan politiskt ointresse, lågt förtroende för politiker och dåliga kunskaper om politik (Oscarsson & Holmberg 2016:241). Det tas ingen nämnvärd hänsyn till dessa faktorer i uppsatsen då fokus ligger på Sverigedemokraterna som

pariparti eller ett *legitimerat* sådant och därmed avstånd på policyskalor och samband mellan icke- eller blocköverskridande kommunstyrelser.

4 Metod

Djurfeldt et al. konstaterar att vetenskaplig metod inte gör forskning vetenskaplig, kravet är att den baseras på vetenskaplig teori (Djurfeldt et al. 2003:23). Uppsatsen har därav en teoriprövande ansats grundad i koalitions teori om att närhet på policyskala skapar koalitioner. Därför är det teorierna om GAL-TAN och paripartier som prövas ligga bakom blocköverskridande samarbeten i svenska kommunstyrelser. Följande avsnitt redogör således för metoden som tillämpas i uppsatsen för att besvara frågeställningen. Inledningsvis diskuteras kvantitativ metod i allmänhet för att sedan övergå i en beskrivning av materialet som ligger till grund för undersökningen. Därefter förklaras nyttjandet av logistisk regressionsanalys och de aktuella variablerna samt uppsatsens hypoteser. Slutligen presenteras operationaliseringen av redan presenterade teorier och hypoteser.

4.1 Kvantitativ metod

Uppsatsen är hypotetiskt-deduktiv och ämnar således genom hypotesprövning att pröva valda teorier (Teorell & Svensson 2007: 48-51). Statistisk metod används då målet är att dra generaliserbara slutsatser (Teorell & Svensson 2007:13) för koalitionsbildande i allmänhet och i synnerhet svenska kommunstyrelser, och framförallt blocköverskridande sådana. Frågeställningen är av förklarande karaktär samt gör anspråk på orsaksanalys, och har därmed ambitionen att undersöka huruvida en kausal koppling föreligger teoriernas förklaringar till blocköverskridande kommunstyrelser (Teorell & Svensson 2007:27). Samhällsvetenskapliga undersökningar kan dock inte helt isolera de undersökta oberoende variabelernas effekt, då studien inte kan göras om och kontrollera för vad resultatet blivit om den oberoende variabeln inte inträffat (Teorell & Svensson 2007:28). Kvantitativ metod beskylls ibland för att inte ta hänsyn till komplexiteten i samhällsproblem genom att endast räkna på händelser och därigenom ignorera kontexten. I vetenskapsteoretiska sammanhang benämns metoden stundom som *för* positivistisk, i meningen att göra anspråk på sanningen. Djurfeldt et al. menar dock att majoriteten av kvantitativa samhällsvetenskapliga forskare är medvetna om problematiken, kan förhålla sig till den och därigenom bidra till forskningen (Djurfeldt et al. 2003:23-25). Som bakgrunden och teoriavsnittet visar finns flertalet påverkande faktorer för koalitionsbildning och uppsatsen testar främst två stycken. Studien avser således inte att hitta en universell förklaring till koalitionsbildning, däremot kommer den bygga på tidigare studier för att ge indikationer på vad som kan tänkas ligga bakom

koalitionsbildning vid blocköverskridande samarbeten. Förhoppningen är att göra en grundlig undersökning kring de valda teoriernas förklaringskraft och därmed ge ett bidrag till vidare forskning på området.

För att konstanthålla flertalet tänkbara påverkande faktorer undersöks koalitionsbildanade inom samma system. Genom att samtliga analysenheter är svenska kommuner behövs inte institutionella skillnader tas i beaktande, vilket bidrar till frånvaro av systematiska mätfel och därmed ökar studiens validitet (Teorell & Svensson 2007:57, Bäck 2003:18-19). Vad som avses att mätas är närhet på policyskala genom GAL-TAN-skalans och parieteorins inverkan, och inte institutionella faktorer påverkan på blocköverskridande kommunstyrelser. Ett vanligt problem med koalitionsforskning har varit att flertalet empiriska tester gjorts på samma data, regeringar i Västeuropa från efterkrigstiden. Förhållandet mellan teori och data blir problematiskt då de nyare teorierna har utvecklats induktivt för att de äldre presterade svagt i empiriska tester. Att fortsätta testa dessa på efterkrigstidens västeuropeiska regeringar innebär att det är samma data som ligger till grund för teorins uppkomst. Därför är det relevant att testa koalitions teori på lokal nivå, vilket är möjligt i Sverige då systemet är kvasiparlamentariskt. Det innebär att ett parti eller en koalition utnämns som kommunstyrelsemedlemmar vilka är de som formar motsvarigheten till en regering på nationell nivå, och kommunfullmäktige motsvarar i sin tur riksdagen (Bäck 2003:38). Valet av fallet Sverige, där höger- vänsterskalan har dominerat politiken historiskt och sannolikheten för nya partier att bryta upp den är liten, gör det till ett ”minst troligt”-fall (least likely case). Det faktum att Sverigedemokraterna som högerpopulistiskt eller invandringskritiskt parti har funnits på den parlamentariska arenan en tid, men ändå inte uppnått de framgångar som motsvarande partier i andra europeiska länder, tyder också på fallet Sverige som ”minst troligt” (Teorell & Svensson 2007:154).

Det faktum att analysenheterna är samtliga 290 kommuner innebär att inget urval behöver göras, vilket kan vara ett kritiskt moment när kvantitativ metod tillämpas, då det bör säga något om helheten (Djurfeldt et al. 2003:107). Hela populationen är föremål för undersökningen och minskar drastiskt risken för osystematiska mätfel och bidrar till god reliabilitet. Om någon annan gör samma tester på de data som konsumeras i uppsatsen, kommer resultaten bli desamma (Teorell & Svensson 2007:59).

Nya mönster i den kommunala koalitionsbildningen kan skönjas och vikten av politiska beslut på kommunal nivå för invånarnas vardag, motiverar studiens utomvetenskapliga relevans. Den inomvetenskapliga relevansen utgörs av det faktum att nya studier visar på ett nytt parlamentariskt landskap (Wänström 1 2016) samt koalitionsbildning som ständigt aktuellt statsvetenskapligt ämne då enpartiregeringar hör till ovanligheterna i de flesta flerpartisystem (Bäck sida 2003).

4.2 Material

Flertalet koalitionsteorier baseras på att förhandlingar och sedermera samarbeten motiveras på policybasis, således hur nära partierna står varandra i sakfrågor eller ideologiskt. Därför krävs också adekvat information om var partier står i olika frågor och därmed i förhållande till varandra. Fem tillvägagångssätt för att tillhandahålla sådan information med möjlighet att placera partier på skalor pekas ut av litteraturen; expertbedömningar, studerande av lagstiftningsbeteende, valprogram, surveydata från väljare och surveydata från eliter. Det sistnämnda användes i Hanna Bäcks avhandling från 2003, som studerar koalitionsbildning på kommunal nivå i Sverige. Motiveringen är att politikernas subjektiva uppfattning om både det egna partiets, men också andra partiers positioner på olika skalor eller i frågor, till stor del ligger till grund för tänkbara samarbeten. Det är således direkt information om partiernas uppfattning och är även enligt Abram De Swaan den bästa förutsägelsen för ett partis policyposition. Bäck konstaterar att det är korrekt data för syftet är att testa koalitionsteori (Bäck 2003:61-62).

Därför kommer data om kommunpolitikernas åsiktspositioner på politiska dimensioner och i sakfrågor från enkätundersökningen kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen (KOLFU) 2017 att användas. Undersökningen koordineras av David Karlsson och Mikael Gilljam från Göteborgs Universitet och detta är den tredje upplagan (finns även för 2008 och 2012) och vänder sig till alla kommun- och landstingspolitiker i Sverige. Arbetet med KOLFU börjar med att samla in mailadresser till så många ledamöter som möjligt för att sedan skicka ut en länk till enkätundersökningen. De som inte hade en mailadress eller själva uppgav att de hellre ville ha en pappersenkät, fick en sådan hemskickad. Respondenter som inte svarade fick upprepade påminnelser (Karlsson & Gilljam 2014:16). KOLFU är det största enkätprojektet på området lokalpolitiker i Sverige och svarsfrekvensen är mycket hög, framförallt i jämförelse med internationella motsvarigheter, år 2008 och 2012 var siffrorna 70 respektive 79 procent (Karlsson & Gilljam 2014:16), för 2017 var siffran 66,9 procent (Karlsson 2017).

Uppsatsen har fått förmånen att undfå delar av resultatet från KOLFU 2017 innan det blivit tillgänglig för externa användare. Det motiverar ytterligare aktualiteten i uppsatsen och dess tydliga bidrag till forskningen på området. De data som delgivits är medelvärdet för partierna i kommunernas fullmäktigeförsamlingar i fyra frågor från enkäten. Dessa data skickades via mail av David Karlsson, koordinator för KOLFU och docent i offentlig förvaltning vid Göteborgs Universitet. Frågorna är:

Enkätens fråga 13: ”Det talas ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?” (från 0-10 där 0 är ”klart till vänster”, 5 är ”varken höger eller vänster” och 10 är ”klart till höger”).

Enkätens fråga 14: ”Det talas ibland om en grön dimension i svensk politik. Ange med hjälp av skalan nedan var du skulle placera dig själv på den gröna dimensionen?” (från 0-10 där 0 är ”inte alls åt det gröna hållet” och 10 är ”mycket långt åt det gröna hållet”).

En underfråga till enkätens fråga 17: ”Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem? Ta emot färre flyktingar i Sverige.” (Svarsalternativen var ”mycket bra”, ”ganska bra”, ”varken bra eller dåligt”, ”ganska dåligt” och ”mycket dåligt”. Medelvärden har då blivit mellan 1 och 5 där 1 = mycket dåligt och 5 = mycket bra).

En underfråga till enkätens fråga 18: När det gäller den kommun du bor i: Vilken är din åsikt om vart och ett av följande förslag? Ta emot fler flyktingar i kommunen. (Svarsalternativen var ”mycket bra”, ”ganska bra”, ”varken bra eller dåligt”, ”ganska dåligt” och ”mycket dåligt”. Medelvärden har då blivit mellan 1 och 5 där 1 = mycket dåligt och 5 = mycket bra).

Frågorna är utvalda för att fånga upp centrala delar i GAL-TAN-skalan samt att de data var möjliga att ta del av. Andra enkätfrågor hade varit relevanta för att få en aningen fylligare operationalisering såsom enkätens fråga 16 ”Man talar ibland om att utvecklingen går mot ett samhälle där många kulturer och olika livsstilar möts och finns parallellt. Vad är din inställning till ett sådant mångkulturellt samhälle?”. Frågan är ny för 2017 års upplaga av KOLFU och möjligheten att ta del av resultatet innan det släppts för externa användare fanns inte.

Koalitionsteorin som ligger till grund för användningen av GAL-TAN och pariateorin är att samarbeten baseras på närhet på en policyskala. Därför är de tre utvalda enkätfrågorna relevanta då de fångar upp centrala delar av den alternativa policydimensionen samt pariateorin, och samtidigt ger en bild av var partierna placerar sig. Respondenterna är kommunpolitiker och att ta hänsyn till åsikter i flertalet sakfrågor som inte har direkt relevans för den kommunala nivån, kan tänkas öka risken för ett snedvridet resultat. Det är närhet på policyskala som anledning till koalitionsbildning i kommunstyrelser, som studeras.

De data som ligger till grund för partiernas andel mandat är hämtade från Statistiska Centralbyrån. De är baserade på mandaten i kommunfullmäktigeförsamlingarna efter valet 2018 (SCB 2019). Det är *andel* mandat som används då antal platser i kommunfullmäktige varierar i Sveriges kommuner. Den procentuella fördelningen möjliggör således jämförbarhet. Samma siffror ligger till grund för blockens andel mandat och huruvida de innehar en majoritet eller inte. Följaktligen har partiernas andel mandat inom blocken adderats för varje kommun. Beräkningarna har utförts i Excel.

Den data som kodningen av kommunstyrelserna som blocköverskridande, Rödgröna eller Alliansstyrda baseras på, är hämtad från Sveriges Kommuner och

Landstings hemsida. Där finns ett nedladdningsbart exceldokument med sammansättningen av partier i samtliga 290 kommuners kommunstyrelser efter valet 2018. Sveriges Kommuner och Landstings definition av om den är blocköverskridande eller inte och dess ideologiska benämning som vänster eller borgerlig, framgår också (SKL 2019). Kommunstyrelsens beteckning har givetvis omkodats för att passa uppsatsens definition av de Rödgröna och Alliansen, och sedermera blocköverskridande eller inte. Även detta har gjorts i Excel för samtliga kommuner.

4.3 Logistisk regressionsanalys

Det som praktiskt görs för att besvara frågeställningen är främst att undersöka huruvida samband föreligger mellan blocköverskridande kommunstyrelser och närhet på olika politiska skalor. Den tillämpade metoden är logistisk regressionsanalys och genomförs i statistikprogrammet SPSS. En regressionsanalys innebär att sambandet eller samvariationen, mellan två variabler studeras (Djurfeldt et al. 2003:143). Vid analys av samband är det viktigt att skilja på faktiska orsakssamband och det som kan bero på tillfälligheter. Ett statistiskt samband är per definition inte ett orsakssamband (Djurfeldt et al. 2003:146) I ett orsakssamband påverkar den oberoende variabeln utfallet i den beroende (Djurfeldt et al. 2003:144). Då syftet är att studera varför blocköverskridande kommunstyrelser bildas är dessa föremål för den beroende variabeln i samtliga tester. De oberoende variablerna hämtas från teorierna om närhet på policyskala och förväntas påverka huruvida en kommunstyrelse är blocköverskridande eller inte. För att kravet på orsakssamband ska uppfyllas måste en förändring i den oberoende variabeln inträffa före en förändring i den beroende (Djurfeldt et al. 2003:144). Därför är åsiktspositionerna från politikerna (de oberoende variablerna) från 2017 och kommunstyrelsekoalitionerna (den beroende variabeln) från 2018. Avseende de oberoende variablerna baserade på andel mandat, är tanken att mandatfördelningen som baseras på valresultatet inträffar före koalitionsarbetet fastställs och därmed den beroende variabeln. Under rubriken ”variabler” finnes en djupare diskussion om tidpunktens påverkan på resultatet.

Regressionsanalys ämnar undersöka samband mellan den beroende och oberoende variabeln. Det är en bra och vedertagen metod för att analysera observerad variation och räkna ut ett predicerat värde, tillika sannolikheten, på den beroende variabeln. Det är möjligt när den är på intervallskalenivå och därmed kan rangordnas samt uppmäta lika stora skillnader mellan variablerna i teorin och praktiken, eller kvotskala som därtill har en absolut nollpunkt. (Djurfeldt et al. 2003:165). När den beroende variabeln däremot är dikotom, vilket innebär att endast två värden kan antas, som i denna studie (icke- eller blocköverskridande kommunstyrelse), lämpar sig dock logistisk regressionsanalys bättre.

I den logistiska regressionsanalysen används logaritmen av oddset istället för sannolikheten. Oddset visar hur mycket mer sannolikt det är att den beroende variabeln är 1 än att den är 0. Odds, sannolikheter och logaritmerade odds är relaterade. Ofta talas dessa odds om som att de vore sannolikheter, framförallt gällande ovanliga händelser. En omvandling av det logaritmerade oddset till sannolikhet kan göras och då visas de predicerade sannolikheterna, vilket också underlättar tolkningen av resultatet (Edling & Hedström 2003:178-181). Således används den logistiska regressionsmodellen för att beskriva sambandet mellan X (den oberoende variabeln) och sannolikheten att Y (den beroende variabeln) är 1 (Edling & Hedström 2003:189). I uppsatsen tillämpas logistisk regressionsanalys för att beskriva sambandet mellan placering på GAL-TAN-skalan samt Sverigedemokraterna som pariparti, och sannolikheten att kommunstyrelsen är blocköverskridande ($Y=1$). En viktig skillnad mellan vanlig regressionsanalys och logistisk regressionsanalys är att riktningskoefficienten B, inte tolkas på samma sätt. Det är därmed ingen vanlig regressionslinje som är aktuell för tydande av resultatet. Det viktiga är istället att notera om riktningskoefficienten föregås av ett plus- eller minustecken, vilket innebär ett positivt respektive negativt samband. För att förstå hur sannolikheten för en specifik oberoende variabel påverkar utfallet i den beroende används istället oddset (acme.highpoint.edu 2019), som i SPSS benämns $\text{Exp}(B)$. Värdet förklaras ingående nedan. Tabellerna i resultatavsnittet redovisar riktningskoefficienten under rubriken B, men endast för att visa huruvida sambandet är positivt (+) eller negativt (-).

Värdet för varje oberoende variabels odds rubriceras av SPSS som $\text{Exp}(B)$. Det bör tolkas som hur mycket den enskilda oberoende variabeln bidrar till variation i den beroende variabeln, när det kontrolleras för de andra variablerna. Värdet betecknas också som $\text{Exp}(B)$ i tabellerna i resultatkapitlet. Låt säga att avståndet mellan blocken på den gröna skalan har $\text{Exp}(B)$ -värdet, tillika oddset 1,46. Innebörden blir då att för varje steg avståndet ökar (skalan mäts från 0-10), ökar sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelser med 1,46 gånger, när det kontrolleras för de andra variablerna i modellen (acme.highpoint.edu 2019)

I en vanlig regressionsanalys finns även ett mått på prediktionsförmågan, vilket betecknas R^2 och är korrelationskoefficienten r , i kvadrat. Måttet kallas även determinationskoefficient och visar hur väl modellen passar. R^2 mäts mellan 0 och 1, där 1 innebär ett fullständigt samband. Om det inte finns något samband är värdet 0 och då kan heller inga prediktioner göras (Djurfeldt et al. 2003:168). I logistisk regressionsanalys är R^2 -måttet inte relevant men andra prediktionsmått finns, även kallade pseudo- R^2 . "Cox & Snell R Square" och "Nagelkerke R Square" är sådana om analyserna görs i statistikprogrammet SPSS, och anpassade till logistisk regressionsanalys. Även de ger värden från 0 till 1 och ju högre värde desto bättre är de oberoende variablerna på att predicera den beroende (SPSS-akuten 2019). Den främsta skillnaden mellan de två är att "Cox & Snell R Square" vanligtvis ger lägre värden, detta mått är också de som flest forskare inom statsvetenskapen använder och därför redovisas det även i uppsatsen. Om SPSS visar att "Cox & Snell R Square"-värdet är 0,157 bör det tolkas som att de

oberoende variablerna i modellen tillsammans förklarar 15,7 procent av den beroende variabeln (acme.highpoint.edu 2019)

Tabellerna från de utförda logistiska regressionsanalyserna i uppsatsen redovisar riktningskoefficienten och om sambandet är positivt eller negativt. Bredvid denna redovisas signifikansnivån inom parantes med stjärnor (*), där en stjärna innebär signifikans på tioprocentnivån, två stjärnor innebär signifikans på femprocentnivån och tre stjärnor innebär signifikans på enprocentnivån. Oddset för de oberoende variablerna redovisas också, under beteckningen Exp(B) samt pseudo-R²-mättet Cox & Snell R Square för hela tabellen.

4.3.1 Variabler

Samtliga 290 kommunstyrelser efter valet 2018 har kodats som antingen blocköverskridande, då något av de Rödgröna partierna samarbetar med något av Allianspartierna, eller icke-blocköverskridande, då partier inom blocken samarbetar. Detta är den beroende variabeln i samtliga tester. De oberoende variablerna är delvis avståndet mellan blockens placeringar, i de valda frågorna som presenteras i materialavsnittet. Således har de två blockens medelvärden i varje fråga från KOLFU17 räknats ut för att sedan subtraheras med varandra. Differensen definieras som avståndet mellan blocken i den frågan. Värdet på differensen, tillika avståndet, är den oberoende variabeln och därmed föremål för den logistiska regressionsanalysen för att undersöka dess samband med den beroende variabeln.

Ytterligare oberoende variabler är blockens andel mandat, huruvida de innehar 50 procent eller mer av mandaten i fullmäktige. Blockens andel mandat har kodats som antingen minoritet (mindre än 50 procent av mandaten) eller majoritet (50 procent eller mer). Det är således inte den faktiska kommunstyrelsens andel mandat som tas hänsyn till, utan huruvida något av blocken förfogar över en majoritet av andel mandat. Sverigedemokraternas vågmästarställning är också en oberoende variabel. Om Alliansen och Sverigedemokraterna tillsammans har 50 procent eller mer av mandaten, är Sverigedemokraterna kodade som innehavare av vågmästarställning. Om de två partierna har färre än 50 procent av mandaten tillsammans, är Sverigedemokraterna kodade som icke innehavare av vågmästarställning. Sverigedemokraternas andel mandat och lokala partiers andel mandat är också oberoende variabler i de logistiska regressionsanalyserna, för att undersöka om det finns samband mellan dess storlek och blocköverskridande kommunstyrelser.

Som tidigare nämnts är kravet för orsakssamband att förändring sker i den oberoende variabeln, före att det sker i den beroende. De oberoende variabler som baseras på enkätfrågorna från KOLFU är från år 2017. Således är respondenterna kommunpolitiker och medlemmar av kommunfullmäktigeförsamlingarna från mandatperioden 2014-2018. De kommunstyrelser som utgör den beroende

variabeln är baserade på valresultatet från 2018 och följaktligen från en annan mandatperiod och därmed andra koalitioner. Det bästa tänkbara scenariot hade varit att båda variablerna kom från samma mandatperiod, för att försäkra att respondenternas åsiktspositioner härstammar från samma partier som utgjort parterna i koalitionsförhandlingen. För att uppfylla förändringskravet för orsakssamband och att båda variablerna skulle komma från samma mandatperiod hade KOLFU-enkäten inte kunnat användas. Ytterligare ett alternativ hade varit att utföra en egen enkätundersökning, men sannolikheten att få svarsfrekvensen som KOLFU har är ytterst låg och generaliserbarheten hade därmed försämrats avsevärt. Visserligen kvarstår problematik med att de variabler som nu konsumeras är från olika mandatperioder, dock uppfylls tidskravet för orsakssamband ytterst tydligt. Det faktum att de senaste kommunfullmäktigeförsamlingarna analyseras gör att aktualiteten i analysen förstärks då det nya parlamentariska landskapet i all högsta grad fortsätter att utvecklas. Observera att åsiktspositionerna är från året innan valet och troligtvis förändras dessa inte alltför mycket. Trots att politiker avlägsnar och tillkommer är det medelvärdet för partierna som används och generellt sett bör inte ett totalt skifte i åsiktspositioner ske och därmed är dessa data lämpad för att uppfylla studiens syfte.

Samma typ av resonemang avser de oberoende variablerna som baseras på andel mandat. Andelen mandat avgörs givetvis av valresultatet, vilket konstateras före sammansättningen av kommunstyrelsen och därmed om koalitionen är blocköverskridande eller inte. Därför uppfylls tidskravet för den oberoende variabeln även i detta fall och uttalanden om orsakssamband kan göras. Visserligen kan diskussioner om tänkbara koalitionssamarbeten föras innan valresultatet är bekräftat, men dessa kan inte slutföras helt innan rösterna är räknade då samarbetena trots allt avgörs av andel mandat.

4.4 Hypoteser

För att underlätta besvarandet av frågeställningen genom teoriprovning avses följande hypoteser testas. De baseras på det teoretiska ramverket och fakta som presenteras i bakgrunden. Materialet som ligger till grund för operationaliseringen av teorierna är också avgörande för formuleringen av hypoteserna. Huruvida de förkastas eller accepteras presenteras och diskuteras i avsnitt 5 Empirisk analys.

H1: Ju mindre avståndet är mellan blocken på den gröna dimensionen, desto större sannolikhet för blocköverskridande kommunstyrelser.

H2: Ju närmare varandra blocken står varandra i flyktingfrågan, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten.

H3: Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen på höger-vänsterskalan, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten.

H4: Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen på den Gröna dimensionen, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten

H5: Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen i flyktingfrågan, desto större är sannolikheten för blocköverskridande samarbeten.

H6: När Sverigedemokraterna har en vågmästarroll minskar sannolikheten för blocköverskridande samarbeten.

4.5 Operationalisering

Momentet att göra de teoretiska begreppen mätbara, tillika operationaliseringen, är ytterst viktigt för att upprätthålla en god validitet i uppsatsen (Djurfeldt et al. 108). Avsnittet inleds med att precisera operationaliseringen av teorierna GAL-TAN och paripartier, för att sedan övergå till hypoteserna.

För att göra teorierna om GAL-TAN och paripartier mätbara används framförallt frågorna från KOLFU17 och därmed partiernas placering på dessa skalor/frågor. Då utgångspunkten är att närhet på policyskalor ligger till grund för koalitionsbildande är det avståndet mellan partier och/eller block som används för att operationalisera teorierna.

För att göra GAL-TAN-teorin mätbar används avståndet mellan blocken i frågorna från KOLFU17. Som beskrivits i teoriavsnittet står GAL-polen för ”grön, alternativ och frihetlig” och TAN för ”traditionell, auktoritär och nationalistisk”. En av frågorna handlar om ”en grön dimension” och har därmed starka kopplingar till GAL-TAN-skalan, framförallt i form av en annan politisk dimension, som inte är höger- vänsterskalan.

Den gröna dimensionen symboliserar på ett generellt plan hela skalan med övervägande fokus på miljöfrågor, vilket är en central del då ena polen inbegriper ordet ”green”. Miljöfrågan är typisk för en ny politisk dimension då den inte är en självklar del av höger- vänsterskalan på grund av senare politisering jämfört med de traditionella ekonomiska frågorna. I en svensk kontext finns exempelvis ett parti inom varje block, Miljöpartiet för de Rödgröna och Centerpartiet för Alliansen, som anser sig merhängivna miljöfrågor. Det bekräftar frågans relevans för partier inom båda blocken och avsaknad av tydlig höger- vänsterplacering.

För att väga in ytterligare en central del i GAL-TAN-teorin används frågor om flyktingmottagande. Frågorna om Sverige ska ta emot färre flyktingar och om kommunen ska ta emot fler flyktingar, utgör också operationaliseringen av

partiernas placering på GAL-TAN-skalan. Traditionell, auktoritär och nationalistisk innebär delvis åsikter om en mer restriktiv flyktingpolitik och viljan att Sverige ska ta emot färre flyktingar symboliserar en placering närmare TAN. Detsamma avser frågan om kommunen ska ta emot fler flyktingar, vill partiet det blir placeringen närmare GAL. Samma fråga kan kritiseras som måttstock för GAL-TAN-dimensionen då dessa åsikter skulle kunna bero på hur flyktingsituationen ser ut i den aktuella kommunen. Osäkerheten vägs upp av frågan om Sverige som stat bör ta emot färre flyktingar. Då tas flyktingmottagande som helhet i beaktande snarare än huruvida en enskild kommun klarar det. Invandrings- och integrationsfrågor har pekats ut som ett politikområde som tydligt inte har tagits upp av höger- vänsterdimensionen i Sverige. Det ökar tillämpligheten för att ta hänsyn till politikernas åsikter i flyktingfrågan, med avsikt att undersöka såvida en annan åsiktsdimension ligger till grund för koalitionsbildande.

Operationaliseringen av GAL-TAN väger således huvudsakligen in två centrala delar i dimensionen: miljö- och flyktingfrågan. En fylligare operationalisering hade inneburit att fler aspekter och sakfrågor togs i beaktande, såsom inställningen till EU, jämställdhetsfrågor, HBTQ-frågor, brott och straff samt monarkin. Då hade andra kompletterade data behövts vilket troligtvis inneburit en egen enkätundersökning. Sannolikheten att få den svarsfrekvensen som KOLFU har, är låg och tidsåtgången för utformning av enkäten, insamling av data och analys av den hade påverkat övriga delar av uppsatsen. De två aspekter, miljö och invandring, som får stor betydelse i studien är högst centrala för att mäta GAL-TAN. Det faktum att de aktuella data utgörs av politikernas egen placering på skalorna bidrar också till validitet då expertuppskattningar kan leda till överdrivna placeringar, framförallt för Sverigedemokraterna (Lindvall et al. 2017:67).

För att göra teorin om paripartier mätbar används också huvudsakligen frågorna från KOLFU17, men avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna står i centrum. Då paripartier uttrycker ideologisk skillnad, oavsett egentlig placering på höger- vänsterskalan (de Lange 2007:11) mäts avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna i frågorna om flyktingmottagande och den gröna dimensionen för att undersöka det. Ett stort avstånd indikerar att Sverigedemokraterna kan tolkas som ett pariparti och därför borde också breda koalitioner uppstå, vilka blir blocköverskridande. Det är avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna som mäts då dessa ligger närmast varandra på samtliga skalor. Teorin menar också att det är mainstream högerpartierna som närmar sig paripartierna, vilka i en svensk kontext är allianspartierna.

Teorin menar också att det blir ett till synes långt avstånd mellan paripartiet och mainstreampartierna (de Lange 2007:11) vilket avståndet mellan Alliansen och SD på höger- vänsterskalan används för att mäta. Ett större avstånd indikerar att SD kan tolkas som ett pariparti och därför borde också breda koalitioner bildas, vilka blir blocköverskridande.

Operationaliseringen av teorin om paripartier görs även genom att ta hänsyn till SD:s storlek genom andel mandat i fullmäktige. Ju större partiet är desto mer makt bör de ha, vilket kan tolkas som att de andra partierna måste hantera det genom att samarbeta över blockgränserna. Om partiet har färre mandat bör inflytandet vara lågt och därmed inte ett större hot. På samma sätt undersöks då Sverigedemokraterna har en vågmästarroll att övriga partier går samman i blocköverskridande samarbeten för att undvika dess inflytande.

Avstånd och andel mandat ligger till grund på operationaliseringen av pariteorin. Andra tillvägagångssätt för att pröva teorins förklaringskraft är troligtvis möjliga då definitionen av ett pariparti är bred och aningen svävande. Då koalitioner om närhet på policyskala utgör den teoretiska grunden är operationaliseringen trots allt relevant. Andel mandat och specificeringen av vågmästarställning är också relevant för att pröva legitimeringen av paripartier.

4.5.1 Operationalisering av hypoteser

Hypotesen är kursiverad i inledningen av stycket och följs av dess operationalisering.

H1: Ju mindre avståndet är mellan blocken på den gröna dimensionen, desto större sannolikhet för blocköverskridande kommunstyrelser. Operationaliseras genom att mäta avståndet mellan de Rödgröna och Alliansen på den gröna dimensionen och se om det finns samband med blocköverskridande kommunstyrelser. Således närhet på policyskala, främst GAL-TAN.

H2: Ju närmare varandra blocken står varandra i flyktingfrågan, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten. Operationaliseras genom att mäta avståndet mellan de Rödgröna och Alliansen i frågan om färre flyktingar i Sverige och fler flyktingar i kommunen, för att se om det finns samband med blocköverskridande kommunstyrelser. Således närhet på policyskala, främst GAL-TAN

H3: Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen på höger-vänsterskalan, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten. Operationaliseras genom att mäta avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna för att se om det finns samband med blocköverskridande samarbeten. Således mäts närhet på policyskala men också för att se om Sverigedemokraterna särskiljer sig i frågan och Alliansen väljer att ta avstånd genom blocköverskridande samarbeten, i enlighet med pariteorin.

H4: Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen på den Gröna dimensionen, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten. Operationaliseras genom att mäta avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna på den Gröna dimensionen för att se om det finns samband

med blocköverskridande samarbeten. Således mäts närhet på policyskala men också om Alliansen väljer att ta avstånd genom blocköverskridande samarbeten, vilket parateorin menar.

H5: Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen i flyktingfrågan, desto större är sannolikheten för blocköverskridande samarbeten. Operationaliseras genom att mäta avståndet mellan Sverigedemokraterna och Alliansen i frågorna om färre flyktingar i Sverige och fler flyktingar i kommunen, för att se om det finns samband med blocköverskridande samarbeten. Således mäts närhet på policyskala men också om det finns en indikation finns på att Alliansen tar avstånd från Sverigedemokraterna genom blocköverskridande samarbeten.

H6: När Sverigedemokraterna har en vågmästarroll minskar sannolikheten för blocköverskridande samarbeten. Operationaliseras genom att definiera vågmästarroll som Alliansens andel mandat plus Sverigedemokraternas andel mandat. Är det 50 procent eller mer av andelen mandat i fullmäktigeförsamlingen, har de en vågmästarroll. Regressionsanalysen testar om det finns samband mellan om Sverigedemokraterna har en vågmästarroll och blocköverskridande kommunstyrelser. Följaktligen mäts om en vågmästarroll leder till en legitimering av paritet i form av icke-blocköverskridande styrelser, då de utgör en alternativ samarbetsmöjlighet för Alliansen.

5 Empirisk analys

I följande kapitel redovisas analyserna som gjorts i statistikprogrammet SPSS i fem olika tabeller. Nedan visas en frekvenstabell samt fyra logistiska regressionsanalyser. Tabellerna som redovisar de logistiska regressionsanalyserna återger regressionskoefficienten B, där endast riktningen är relevant för analysen, således om det står ett plus- eller minustecken framför värdet. $\text{Exp}(B)$ -värdet framförs också, vilket visar den enskilda oberoende variabelns variation i den beroende variabeln. Även pseudo- R^2 -värdet Cox & Snell R Square, som anger hur mycket de oberoende variablerna förklarar den beroende variabeln, utläses av tabellerna.

Signifikansnivån återges med hjälp av stjärnor inom parentes (*), en stjärna motsvarar signifikansnivån 10 procent och därmed risken att resultatet beror på slumpen uppgår till 10 procent. Två stjärnor motsvarar 5 procent och tre stjärnor motsvarar 1 procent, följaktligen att risken att resultatet beror på slumpen är 5 respektive 1 procent. Frånvaron av stjärnor innebär att signifikansnivån är högre än 10 procent och därmed för hög för att klassas som statistiskt signifikant. Huruvida resultatet är signifikant eller inte visar resultatets grad av säkerhet och är därför det värde störst vikt läggs vid, i analysen av tabellerna.

Under varje tabell förtydligas innebörden av värdena för att underlätta tolkningen. Tabellerna analyseras var för sig, i relation till det teoretiska ramverket. De hypoteser som är relevanta för enskilda tabeller förkastas eller accepteras. Avslutningsvis följer en sammanfattande analys av uppsatsens sammanlagda resultat, för att med bakgrund i teorierna resonera kring varför partier samarbetar över blockgränserna i svenska kommunstyrelser.

5.1 Tabell ett

Tabell 1: frekvenstabell över antal kommuner där blocken förfogar över en majoritet av mandaten

	RÖDGRÖNA	ALLIANSEN	NÅGOT BLOCK
MAJORITET	38	50	88
MINORITET	252	240	202
N	290		

Frekvenstabellen redovisar antalet kommuner där de Rödgröna, Alliansen och de två blocken tillsammans, innehar en majoritet av andelen mandat i fullmäktige. Observera att det avser när de teoretiskt har en majoritet eller minoritet av andelen mandat, och inte att en sådan kommunstyrelse faktiskt har bildats. I 88 av landets kommuner innehar något av blocken majoritet, varav 38 stycken tillhör de Rödgröna och 50 stycken Alliansen. Således är det 202 kommuner, tillika 69,7 procent, där inget av de två blocken har en majoritet av andelen mandat i kommunfullmäktige.

Ett nyckelbegrepp i uppsatsen är *det nya parlamentariska landskapet* i svensk kommunpolitik. Innebörden är att de traditionella blocken inte har samma möjlighet som förut att bilda majoritetskoalitioner i kommunstyrelserna. Nytt för studien är definitionen av blocken, de Rödgröna och Alliansen, som förklaras i bakgrunden samt att kommunstyrelserna som undersöks är baserade på valresultatet från 2018. Föga förvånande består faktorerna bakom det nya parlamentariska landskapet, vilket framgår i tabell ett. Tabellen bekräftar sålunda utvecklingen som konstateras i tidigare studier och upprätthåller därmed uppsatsens relevans. Tabell ett påvisar grunden till den fortsatta analysen av undersökningens resultat.

5.2 Tabell två

Tabell 2: logistisk regressionsanalys av avståndet mellan blocken

AVSTÅND BLOCKEN	B	EXP(B)
HÖGER- VÄNSTER	0,145	1,155
GRÖN DIMENSION	-0,091	0,913
FÄRRE FLYKTINGAR	-0,250	0,779
FLER FLYKTINGAR	0,062	1,046
CONSTANT	-0,456	0,634
COX & SNELL R SQUARE	0,014	
N	290	

Tabellens oberoende variabler är avståndet mellan blocken i de fyra olika frågorna och den beroende variabeln är blocköverskridande kommunstyrelser (=1). Regressionens analysenheter är samtliga 290 kommuner (N=290). Inga resultat är statistiskt signifikanta vilket innebär att inget samband kan konstateras mellan blocköverskridande kommunstyrelser och avståndet mellan de Rödgröna och Alliansen, i de utvalda frågorna.

Enligt koalitionersteorin som tillämpas i uppsatsen ligger närhet på policyskala till grund för koalitionsbildning. Uppsatsen baseras på det svenska nya parlamentariska landskapet, där de traditionella höger- och vänsterblocken inte har möjlighet att bilda majoritetsstyrelser i lika stor utsträckning som tidigare och där alltför blocköverskridande styrelser bildas, vilket konstateras i tabell ett. Frågan om andra alternativa policyskalors relevans är därför nödvändig att ställa, för att undersöka vad som kan ligga bakom dessa koalitionsarbeten. Följaktligen testas det i tabell två.

Tabellen visar att samband inte föreligger mellan blocköverskridande kommunstyrelser och närhet på höger- vänsterskalan. Inte heller uppsatsens operationalisering av GAL-TAN-skalan, tillika den gröna dimensionen samt flyktingfrågorna. De två sistnämnda frågorna har tydlig koppling till de två första hypoteserna och resultatet av den logistiska regressionsanalysen innebär därför att dessa måste förkastas.

H1: Ju mindre avståndet är mellan blocken på den gröna dimensionen, desto större sannolikhet för blocköverskridande kommunstyrelser. – *förkastas*.

H2: Ju närmare blocken står varandra i flyktingfrågan, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten. – *förkastas*.

Tabell två kan därför inte stärka teorins förklaringskraft för blocköverskridande samarbeten baserat på de oberoende variabelernas närhet på den gröna dimensionen och i flyktingfrågan. Inte heller närhet på höger- vänsterskalan förklarar blocköverskridande samarbeten i kommunstyrelser, enligt tabell två.

Då närhet mellan blocken i de utvalda frågorna inte uppvisar samband antyder det att GAL-TAN-skalan saknar förklaringskraft för blocköverskridande samarbeten. Visserligen kan operationaliseringen av policyskalan kritiseras för att vara bristfällig, men då flyktingmottagande och ”gröna frågor” utgör vitala komponenter motiverar resultatet att ifrågasätta skalans betydelse för svensk kommunpolitik. Det faktum att höger- vänsterskalan också saknar signifikanta samband, gör att även denna skala brister som förklaring till blocköverskridande samarbeten. I bakgrunden konstateras att koalitionsarbeten bidrar till närmanden på höger-vänsterskalan, vilket enligt resultatet i tabellen inte verkar gälla för blocköverskridande kommunstyrelser. Icke-resultatet för GAL-TAN-skalan och därmed den gröna dimensionen och flyktingfrågan, samt för höger-

vänsterskalan, indikerar således att andra faktorer bör ha större betydelse för blocköverskridande samarbeten.

5.3 Tabell tre

Tabell 3: logistisk regressionsanalys av avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna

AVSTÅND ALLIANSEN-SD	B	EXP(B)
HÖGER- VÄNSTER	-0,063	0,939
GRÖN DIMENSION	-0,020	0,981
FLER FLYKTINGAR	0,416(**)	1,515
FÄRRE FLYKTINGAR	-0,007	0,993
CONSTANT	-0,585(**)	0,557
COX & SNELL R SQUARE	0,025	
N	290	

Tabellens oberoende variabler är avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna i de fyra olika frågorna från KOLFU 2017 och den beroende variabeln är blocköverskridande kommunstyrelser (=1). Regressionens analysenheter är samtliga 290 kommuner (N=290).

De oberoende variablerna, avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna i frågorna om höger- vänsterskalan, den gröna dimensionen och ett minskat flyktingmottagande i Sverige, visar inte statistiskt signifikanta resultat. Därmed kan inga samband mellan dessa och den beroende variabeln blocköverskridande kommunstyrelser, konstateras.

Närhet på policyskala är centralt även för pariateorin, då övriga partier går samman i breda koalitioner för att utesluta paripartiets inflytande och därmed skapar ett större avstånd i olika politiska frågor. Därför testas just avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna, som baserat på tidigare forskning kan betraktas som pariparti. Sambanden mellan blocköverskridande kommunstyrelser och tabellens två första oberoende variabler, avstånd på höger- vänsterskalan och den gröna dimensionen, är inte signifikanta. Då hypotes tre och

fyra menar att ett större avstånd mellan Alliansen och Sverigedemokraterna i de frågorna, leder till ökad sannolikhet för blocköverskridande kommunstyrelser, kan dessa förkastas.

H3: Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen på höger-vänsterskalan, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten.

–*förkastas*

H4: Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen på den Gröna dimensionen, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten.

–*förkastas*

Enligt tabellen kan det således konstateras att avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna på höger- vänsterskalan och på den gröna dimensionen, inte påverkar huruvida styrelsen i kommunen är blocköverskridande eller inte. Tabell tre antyder därför att pariateorin inte är applicerbar på dessa frågor.

Sambandet är dock signifikant mellan blocköverskridande kommunstyrelser och avståndet mellan Alliansen och Sverigedemokraterna, i frågan om de vill ta emot fler flyktingar i kommunen. Riktningkoefficienten är positiv och signifikansnivån är på fem procent, tillika risken att resultatet beror på slumpen. Det innebär att ju större avståndet är mellan Alliansen och Sverigedemokraterna i frågan om kommunens flyktingmottagande, desto större är sannolikheten för en blocköverskridande kommunstyrelse. Ett större avstånd betyder att Alliansen har ett högre värde (vill ta emot fler) och Sverigedemokraterna ett lägre värde (vill ta emot färre).

Exp(B)-värdet är 1,515 vilket innebär att för varje steg som avståndet ökar, förhöjs sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelser med 1,515 gånger, när det kontrolleras för de andra oberoende variablerna. Värdet för Cox & Snell R Square är 0,025 och betyder att de oberoende variablerna i analysen tillsammans förklarar 2,5 procent av den beroende variabeln, blocköverskridande kommunstyrelser.

Enligt pariateorin skapas ett avstånd mellan pariapartiet och mainstreampartierna, då de sistnämnda vill uppträda enat och konsekvensen blir därför ofta breda koalitioner, vilket i en svensk kontext innebär blocköverskridande styren. Det signifikanta värdet indikerar därmed att teorin kan ha viss förklaringskraft för blocköverskridande kommunstyrelser i Sverige. Som beskrivs i bakgrunden är Sverigedemokraternas framväxt och politiseringen av invandringsfrågan, relaterade. De utgjorde det enda alternativet för en annorlunda politik på området jämfört med övriga partier. Något som delvis kan tänkas ligga bakom att just flyktingmottagande uppvisar samband och inte de andra frågorna eller skalorna.

Sambandet indikerar därmed att Sverigedemokraterna utmärker sig i frågan om flyktingmottagande i kommunen och övriga partier agerar genom att samarbeta

över blockgränserna i en antipakt mot paripartiet. Helt enligt pariateorin. Då flyktingmottagande inte har en direkt koppling till höger- vänsterskalan och endast är en del av GAL-TAN-skalan, talar resultatet inte för betydelsen av avståndet på dessa policyskalor i sin helhet. Fler signifikanta samband i tabellen hade däremot gjort det. Åsiktsposition i sakfrågor verkar istället ha betydelse för blocköverskridande kommunstyrelser, åtminstone avseende kommunens flyktingmottagande.

I sammanhanget är det viktigt att skilja på avståndet i sakfrågan kommunens flyktingmottagande och avståndet i flyktingfrågan i allmänhet, vilken har tydligare koppling till GAL-TAN och inte är beroende av kommunens ekonomiska möjligheter. Som beskrivs i materialet kompletterar frågorna om flyktingmottagande varandra, då den ena handlar om den egna kommunen och den andra om Sverige som stat. Frågan om kommunens mottagande kan betraktas som den enskilda kommunens möjlighet att ta emot fler, och inte nödvändigtvis som en position i flyktingfrågan överlag. Som konstateras i bakgrunden har politiker från resursstarka kommuner generellt sett en mer positiv inställning till invandring. Det omvända gäller politiker i kommuner med en stor andel invandrare. Därför är resultat baserat på kommunens flyktingmottagande inte tillräcklig för att understödja en allmän hållning i flyktingfrågan, då åsikten kan bero på ekonomiska förutsättningar.

Operationaliseringen av pariateorin i uppsatsen avser avstånd i den politiska frågan flyktingmottagande. Därför krävs signifikans i båda frågorna för att konstatera ett samband mellan avståndet i flyktingfrågan och blocköverskridande kommunstyrelser. Däremot talar det enskilda sambandet för att avstånd mellan mainstream högerpartier och paripartiet i sakfrågor som rör kommunen, påverkar koalitionsformationen i kommunstyrelsen. Den femte hypotesen är relaterad till flyktingfrågan men med anledning av signifikans i endast frågan om kommunens flyktingmottagande är evidensgrunden för svag för att acceptera hela hypotesen. Därför förkastas hypotes fem.

H5: Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen i flyktingfrågan, desto större är sannolikheten för blocköverskridande samarbeten. –
förkastas

Det signifikanta sambandet visar trots allt att i frågan om ett högre flyktingmottagande i kommunen, innebär ett större avstånd mellan Sverigedemokraterna och Alliansen att sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelser ökar. Enligt pariateorin bildar övriga partier antipakter för att utestänga paripartiet då de uppvisar stora ideologiska skillnader och/eller icke-förhandlingsbara ståndpunkter. Något detta signifikanta samband delvis indikerar då kommunens flyktingmottagande är karaktäristiskt, med tanke på Sverigedemokraternas profilering inom invandringspolitik. Samtidigt som det kan visa på att liknande åsiktspositioner i frågor kopplade till den enskilda kommunens förutsättningar, bidrar till blocköverskridande kommunstyrelser.

Pariateorins förklaringskraft hade ökat markant om samtliga tester i analysen i tabell tre varit signifikanta, eller åtminstone några fler. Däremot ger utfallet upphov till vidare forskning kring frågan om det är den allmänna hållningen i flyktingfrågan eller kanske kommunens ekonomiska förutsättningar, som ligger till grund för koalitionsbildning i kommunstyrelser.

5.4 Tabell fyra

Tabell 4: logistisk regressionsanalys av andel mandat

ANDEL MANDAT	B	EXP(B)
MAJ- /MINORITET ALLIANSEN	-1,934(***)	0,145
MAJ- /MINORITET RÖDGRÖNA	-2,088(***)	0,124
SD VÅGMÄSTARE	-0,057	1,059
LOKALA PARTIER	-0,002	0,998
SVERIGE- DEMOKRATERNA	-0,030	0,971
CONSTANT	0,937	2,552
COX & SNELL R SQUARE	0,151	
N	290	

Tabellens oberoende variabler baseras på andel mandat i kommunfullmäktige. De är blockens innehavande av en majoritet av mandaten, lokala partiers och Sverigedemokraternas andel mandat, samt huruvida Sverigedemokraterna har en vågmästarroll. Den beroende variabeln är återigen blocköverskridande kommunstyrelser (=1) och analysenheterna är samtliga 290 kommuner (N=290).

Den oberoende variabel som är överst i tabellen är då Alliansen har 50 procent eller mer av mandaten i en kommun, således majoritet (=1). Sedan följer då de Rödgröna har 50 procent eller mer av mandaten i en kommun (=1). Nästa är Sverigedemokraterna som vågmästare, vilket definieras som när de tillsammans med Alliansen innehar 50 procent eller mer av mandaten i en kommun (=1), förutsatt att Alliansen inte själva har en majoritet av andelen mandat. Andel mandat för lokala partier samt Sverigedemokraterna redovisas också.

De tre sistnämnda oberoende variablerna uppvisar inga statistiskt signifikanta resultat. Det kan därmed konstateras att inget samband föreligger mellan blocköverskridande kommunstyrelser och Sverigedemokraternas samt lokala partiers storlek, i andel mandat. Detsamma avser då Sverigedemokraterna har en vågmästarroll i en kommun, när samtliga 290 kommuner utgör analysenheterna. Dessa analyser är inte direkt kopplade till närhet på policyskala men relevanta för att kontrollera för andra tänkbara samband, såsom storlek på partier. Det går dock inte att utesluta att lokala partiers storlek påverkar huruvida kommunstyrelser är blocköverskridande i enskilda fall. Dock visar tabellen att generellt sett har det ingen betydelse. Det går även i linje med vad litteraturen säger, att lokala partier ofta går samman med ett block och snarare vidhåller blockpolitiken. Syftet är trots allt att genom koalitionssteori om närhet på policyskala undersöka hur det påverkar bildandet av blocköverskridande av kommunstyrelser i Sverige i stort.

Sambandet mellan de båda oberoende variablerna Alliansen och de Rödgrönas innehavande av en majoritet av mandaten, och den beroende variabeln blocköverskridande kommunstyrelser, är signifikant på enprocentsnivån med en negativ riktningskoefficient. Det betyder att sannolikheten för att styrelsen ska vara blocköverskridande minskar, då Alliansen har en majoritet av mandaten i kommunen. Sannolikheten för att styrelsen ska vara blocköverskridande minskar även då de Rödgröna har en majoritet av mandaten i kommunen. Risken för att dessa resultat beror på slumpen är en procent. Resultatet innebär således att i de kommuner där något av blocken förfogar över 50 procent eller mer av mandaten i kommunfullmäktige, där ökar sannolikheten för icke-blocköverskridande kommunstyrelser.

Exp(B)-värdet för Alliansen är 0,145 vilket betyder att när blocket går från minoritet till majoritet ökar sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelse med 0,145 gånger, när det kontrolleras för de andra oberoende variablerna. För de rödgröna är värdet 0,124, vilket innebär att när blocket går från minoritet till majoritet ökar sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelser med 0,124 gånger, när det kontrolleras för de andra oberoende variablerna. Värdet är således något högre för Alliansen, vilket också innebär att sannolikheten för Alliansmajoritet och blockbaserad kommunstyrelse är större. Dock är skillnaden mellan blockens Exp(B)-värde i praktiken obetydligt liten och sannolikheten är i stort sett densamma. Pseudo R²-värdet Cox & Snell R Square är 0,151 och därmed förklarar tabellens oberoende variabler 15,1 procent av den beroende, vilket ytterligare visar att de är av betydelse.

De signifikanta sambanden antyder att när blockbaserade majoriteter tillåts rent matematiskt, bildas också sådana kommunstyrelser. Det i sin tur vittnar om blockpolitikens och höger- vänsterskalans, fortsatt starka ställning i kommunpolitiken. Det faktum att signifikansnivån är en procent och likaså risken för att resultatet beror på slumpen, stödjer argumentationen ytterligare.

Om resultaten inte varit signifikanta eller till och med visat positiva samband hade det definitivt indikerat vikten av andra faktorer eller policyskalor än höger-vänsterskalan i svensk kommunpolitik. De traditionella blocken är bevisligen synliga i koalitionsbildningen på kommunal nivå, dock inte som förr. Observera att antalet kommuner där möjlighet till blockbaserad kommunstyrelse finns, utgörs av 88 stycken och därmed ungefär 30 procent. I teoriavsnittet beskrivs att spridningen inom Alliansen är större på GAL-TAN-skalan än för de Rödgröna enligt SNS-demokratirapport. Det kan tänkas innebära att där dimensionen, eller frågor kopplade till den, prioriteras före höger- vänsterfrågor, bildas andra konstellationer trots innehavande av majoritet av Alliansen. Enligt tabell fyra stämmer inte det, vilket är ytterligare ett argument till att höger- vänsterskalan har fortsatt stor betydelse.

Indelningen i majoritet och minoritet är baserad på andel mandat, där 50 procent eller mer innebär klassificeringen majoritet. Därmed är de kommuner där ett av blocken innehar 49 procent av mandaten inte kodade som majoritet, trots att de i praktiken kanske har samma makt som en matematiskt korrekt majoritetskoalition. Gränsen måste dras någonstans för att metoden ska användas korrekt och då är 50 procent en rimlig sådan. Potentiella enskilda konstellationer i form av exempelvis politiska vildar, fångas inte heller upp av analysen. Då metodvalet innebär generella resultat bör inte enstaka säregna lösningar påverka helheten. Den eventuella snedvridning definitionen innebär är samma för båda blocken och resultatet ger en generell bild. Dock konstaterar bakgrunden lokala partiers roll i upprätthållandet av blockpolitiken då de vanligtvis ”ansluter sig” till ett block vid koalitionsbildningen. Något som också tas hänsyn till vid kodningen av blockbaserade kontra blocköverskridande kommunstyrelser, då lokala partier inte anses ha en ideologisk färg och därför inte avgör benämningen. Den låga signifikansnivån och det faktum att båda blocken uppvisar samma resultat gör trots allt resultatet intressant.

Oscarsson och Holmbergs påstående om att höger- vänsterskalan i all högsta grad lever, får stöd av denna tabell. Samtidigt som vetenskapen om att svenska väljare i de senaste väljarundersökningarna tydligt anser sig vara antingen höger eller vänster och att deras bild av partiernas placering på skalan stämmer överens med politikernas, inte gör resultatet särskilt uppseendeväckande. Höger- vänsterskalan är aktuell vid koalitionsbildning på kommunal nivå, även om den troligtvis utmanas mer än tidigare då blockbaserade majoriteter inte är möjliga i samma utsträckning som tidigare. Tabellens signifikanta samband indikerar att närhet på policyskalan höger- vänsterskalan är relevant för koalitionsbildning på kommunal nivå, då blocken baseras på det. Den säkraste analysen är emellertid att just blockpolitiken är av stor betydelse för koalitionsbildning på kommunal nivå i Sverige.

5.5 Tabell fem

Tabell 5: andel mandat i kommuner där Sverigedemokraterna är vågmästare

SD SOM VÅGMÄSTARE	B	EXP(B)
ANDEL MANDAT SD	-0,051(*)	0,950
CONSTANT	1,350(*)	3,856
COX & SNELL R SQUARE	0,021	
N	171	

Tabellens oberoende variabel baseras även i denna tabell på andel mandat i kommunfullmäktige. Den beroende variabeln är blocköverskridande kommunstyrelser (=1). Skillnaden är att endast de 171 kommuner där Sverigedemokraterna har en vågmästarställning är föremål för denna analys (N=171). Övriga 119 kommuner där partiet inte har en sådan påverkansställning har tagits bort från analysen för att undvika ett snedvridet resultat. Föregående tabell konstaterar att samma typ av analys när samtliga kommuner analyseras, inklusive de 119 kommuner där partiet inte har en vågmästarroll, inte uppvisar samband. Tabell fem studerar därför mer ingående vågmästarrollens påverkan för koalitionens utfall med anledning av pariateorins förklaring till legitimeringen av paripartier. Således undersöks hur Sverigedemokraternas storlek, räknat i andel mandat, påverkar sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelser i de kommuner där partiet tillsammans med Alliansen har 50 procent eller mer av mandaten.

Tabellen visar att sambandet mellan blocköverskridande kommunstyrelser och Sverigedemokraternas storlek har en negativ riktningskoefficient och är statistiskt signifikant på tioprocentnivån. Exp(B)-värdet är 0,950 vilket innebär att för varje andel mandat Sverigedemokraterna har i en kommun ökar sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelser med 0,95 gånger. Värdet för Cox & Snell R Square är 0,021 vilket visar att den oberoende variabeln, Sverigedemokraternas andel mandat, förklarar 2,1 procent av den beroende variabeln, blocköverskridande kommunstyrelser.

Tabellen visar att i de kommuner där Sverigedemokraterna har en vågmästarroll minskar sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelser ju större partiet är. Risker att resultatet beror på slumpen är tio procent. Testet grundas i pariateorin och är relevant för hypotes sex, vilken kan accepteras.

H6: När Sverigedemokraterna har en vågmästarroll minskar sannolikheten för blocköverskridande samarbeten. – *accepteras*

I de fullmäktigeförsamlingar där Alliansen och Sverigedemokraterna tillsammans förfogar över en majoritet av mandaten minskar sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelser, i takt med att Sverigedemokraternas andel mandat ökar. Sambandet är ytterst intressant då det går i linje med pariateorin och *legitimeringen av paripartier*. I teoriavsnittet beskrivs hur övriga partiers benägenhet att samarbeta med paripartier ökar då dess koalitionspotential blir större. Konsekvensen blir därmed att en vågmästarroll för ett legitimerat pariparti ger upphov till avsaknad av utestängning genom breda koalitioner, då mainstreampartierna inte längre behöver samarbeta för att undanhålla paripartiets inflytande. De avvikande åsiktspositioner som tidigare intogs av paripartiet anses inte längre lika avvikande, framförallt för mainstream högerpartierna. Följaktligen visas detta i tabellen, då Sverigedemokraterna har en vågmästarroll minskar också sannolikheten för blocköverskridande koalitioner. En möjlig förklaring är således att partiets parieställning försvinner när koalitionspotentialen ökar och Alliansen inte behöver söka stöd hos något av de Rödgröna partierna.

Exp(B)-värdet är 0,950 vilket innebär att för varje andel mandat Sverigedemokraterna har i en vågmästarkommun, minskar sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelser med 0,95 gånger. Det negativa sambandet illustreras av den negativa riktningskoefficienten på B-värdet. Den oberoende variabeln förklarar 2,1 procent av den beroende variabeln då Cox & Snell R Square är 0,021. Värdet är visserligen ganska lågt men den tioprocentiga signifikansnivån indikerar ändå relevansen.

Den faktiska effekten av Sverigedemokraternas vågmästarroll i de enskilda kommunerna framgår inte av tabellen. Således undersöks inte eventuella stödpartier eller informella samarbeten. Dock speglar resultatet de sju kommuner där partiet faktiskt sitter i styrelsen. I Bengtsfors består styrelsen av en koalition mellan Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Kommunstyrelsen i Herrljunga består av Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna, ett lokalt parti och Sverigedemokraterna. I Skurup regerar Moderaterna, Centerpartiet, ett lokalt parti och Sverigedemokraterna. Sölvesborgs kommunstyrelse består av Moderaterna, Kristdemokraterna, ett lokalt parti och Sverigedemokraterna. I Staffanstorps styr Moderaterna och Sverigedemokraterna tillsammans. I dessa fem kommuner har den styrande koalitionen en majoritet av mandaten och Sverigedemokraterna har en vågmästarställning i alla kommuner, förutom Staffanstorps, där har Alliansen egen majoritet. I de resterande två kommunerna Bromölla och Hörby, styr Sverigedemokraterna ensamma med 29,1 respektive 35,3 procent av mandaten. I de två kommuner partiet ensamt sitter i styrelsen har de också en vågmästarställning, således innehar de och Allianspartierna tillsammans 50 procent eller mer av mandaten (SCB 2019).

Pariateorin förklarar att mainstream högerpartier närmar sig paripartierna i politiska frågor och så småningom i samarbeten när det blir både matematiskt och politiskt genomförbara. Det finner stöd i tabell fem och i de sju kommuner där Sverigedemokraterna sitter i kommunstyrelsen. Det befrämjar också ett

resonemang om minskad valvolatilitet i dessa kommuner. Mainstream högerpartierna behöver inte oro sig för hur samarbeten med paripartiet påverkar dem i längden, när dessa legitimeras. Hur åsiktspositionerna ser ut samt har förändrats över tid i dessa kommuner säger inte denna studie något om, då det ligger utanför syftets kärna. För en mer ingående bild av maktförhållanden i dessa sju kommuner där partiet bör anses legitimerat krävs fallstudier, vilket kan vara föremål för vidare forskning. Pariateorin menar att möjligheten för större inflytande ökar för mainstream högerpartier när de samarbetar med paripartierna jämfört med mittenpartierna. Faktorer som också är relevanta för vidare forskning på området.

5.6 Sammanfattande analys

Sammanfattningsvis visar tabellen nedan resultatet av samtliga hypoteser, huruvida de accepteras eller förkastas.

	Hypotes	Resultat
H1	Ju närmare varandra på den gröna dimensionen blocken är, desto större sannolikhet för blocköverskridande kommunstyrelser.	Förkastas
H2	Ju närmare blocken står varandra i flyktingfrågan, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten.	Förkastas
H3	Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen på höger- vänsterskalan, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten.	Förkastas
H4	Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen på den Gröna dimensionen, desto större sannolikhet för blocköverskridande samarbeten	Förkastas
H5	Ju större avståndet är mellan Sverigedemokraterna och Alliansen i flyktingfrågan, desto större är sannolikheten för blocköverskridande samarbeten.	Förkastas
H6	När Sverigedemokraterna har en vågmästarroll minskar sannolikheten för blocköverskridande samarbeten.	Accepteras

Som tabellen över hypoteserna illustrerar är det endast en av sex som accepteras. Det visar att de valda teoriernas förklaringskraft inte är fullständiga. Dock bör de inte uteslutas helt, då relevanta indikatorer kan skönjas från resultatet.

Närhet på policyskalor eller i politiska frågor finns delvis underlag för, tydligast är dock att GAL-TAN-skalan saknar stöd i resultatet av de logistiska regressionsanalyserna. Avstånd mellan blocken eller partier, på frågan om den gröna dimensionen, visar inga signifikanta resultat i någon tabell. Då frågan är en

stor del av operationaliseringen av teorin samt att övriga delar inte visar särskilt stor förklaringskraft, sjunker GAL-TAN som tänkbar teoretisk förklaring. Uppsatsens tes om att närhet på den alternativa policyskalan GAL-TAN föranleder blocköverskridande kommunstyrelser, då dessa ökat under de senaste mandatperioderna, finner inget stöd i resultatet.

Som beskrivs i teoriavsnittet menade Lindvall et al. att det år 2017 var för tidigt att konstatera GAL-TAN-skalans betydelse för svensk politik. Dock har invandringsfrågan utmärkt sig och tydligt inte tagits upp av höger- vänsterskalan. Uppsatsens sammanlagda resultat stödjer påståendet. Inga tester visar att frågan om den gröna dimensionen eller de sammanlagda frågorna i operationaliseringen av GAL-TAN, uppvisar signifikanta samband.

De poängterade också att korrelationsvärdet mellan GAL-TAN och höger- vänsterskalan antyder att de inte är oberoende av varandra. Det innebär att frågor kopplade till GAL-TAN på sikt kan tas upp av höger- vänsterskalan, vilket historiskt varit fallet för flertalet politiska frågor i Sverige. Huruvida det stämmer finns inte lika tydliga indikationer på i uppsatsen, då det inte står i fokus för testerna. Den faktor som enligt de statistiska analyserna påverkar om en kommunstyrelse är blocköverskridande eller inte är Sverigedemokraterna. Antingen avståndet till mainstream högerpartierna i frågan om kommunens flyktingmottagande eller huruvida de har en vågmästarroll.

Resultaten innebär delvis stöd för teorin om paripartier då avståndet till, samt storleken på, Sverigedemokraterna är i fokus. När avståndet mellan Sverigedemokraterna och Alliansen är stort i frågan om kommunens egna flyktingmottagande och således när parternas åsikter går isär, ökar sannolikheten för blocköverskridande kommunstyrelser, helt enligt pariteorin.

Då hypotes fem förkastas kan ingen slutsats dras om pariteorins förklaringskraft avseende avstånd i flyktingfrågan i allmänhet. Det signifikanta sambandet för kommunens flyktingmottagande ska dock inte förringas. Det indikerar att avståndet mellan Sverigedemokraterna och Alliansen har betydelse för koalitionsbildning, vilket stämmer överens både med koalitioner i stort och delar av pariteorin. Bakgrundsstudierna som uppsatsen vilar på pekar ut Sverigedemokraterna som bidragande faktor till det nya parlamentariska landskapet, vilket uppsatsens resultat förstärker.

Resultatet i tabell fem indikerar också pariteorins förklaringskraft samt Sverigedemokraternas inverkan på den kommunala koalitionsbildningen. I de kommuner där de har en vågmästarroll och därmed ökad koalitionspotential, påverkas bildandet av blocköverskridande kommunstyrelser negativt. Utfallet stödjer pariteorins idé om legitimering av paripartier när de uppnår tillräcklig storlek för att utgöra ett samarbetsalternativ för mainstream högerpartierna.

Argumentet att Sverigedemokraterna är en betydande faktor för den kommunala koalitionsbildningen, går även i linje med utfallet i tabell fyra. Det visar att när något av de traditionella höger- vänsterblocken förfogar över en majoritet av mandaten, då bildas blockbaserade kommunstyrelser. När Sverigedemokraterna sålunda inte inkräktar på blockpolitiken, påverkas inte koalitionsbildningens gamla mönster. Höger- vänsterskalans fortsatta relevans bekräftas också av tabell fyra och talar samtidigt för GAL-TAN-skalans icke-betydelse för den kommunala koalitionsbildningen. I likhet med ovanstående analys har däremot Sverigedemokraterna trolig inverkan på huruvida kommunstyrelsen blir blocköverskridande eller inte.

Då koalitionsbildning är en komplex process som troligtvis påverkas av flertalet faktorer är syftet inte heller att hitta en universell förklaring. Fokus ligger istället på att undersöka hur avstånd på policyskalor påverkar koalitionsbildning och blocköverskridande samarbeten, på ett övergripande plan i Sverige. Resultatet ger därför indikationer för generella slutsatser baserat på de utvalda data, men specifika motiveringar till enskilda samarbeten i kommunstyrelser ges inte utrymme i studien. Förslag till vidare forskning är därför att genom fallstudier undersöka hur kommunpolitiker motiverar blocköverskridande samarbeten, med pariteorin och avstånd i åsiktspositioner om flyktingmottagande, som utgångspunkt. En närmare undersökning av betydelsen för *stigberoende* är också ett sådant förslag. När det nya parlamentariska landskapet kan konstateras för åtminstone de tre senaste mandatperioderna finns relevans i att kartlägga hur koalitionsbildningen har förändrats i kommunerna över tid. Leder en blocköverskridande styrelse till fortsatt liknande samarbeten eller är det bara en lösning på grund av valresultatets utfall?

Trots att GAL-TAN-skalans betydelse kan konstateras närmast obetydlig för kommunal koalitionsbildning i denna studie, bör den inte helt uteslutas som påverkande variabel. En fylligare operationalisering och djupintervjuer i enskilda kommuner hade kanske givit ett resultat som pekat i en annan riktning. Det svenska politiska landskapet är i ständig förändring, vilket också talar för en framtida betydelse för GAL-TAN eller möjligtvis någon annan policydimension. Blockpolitiken har rubbats ovanligt mycket på samtliga politiska nivåer sedan valet 2018 och därmed under uppsatsens arbetsgång. Något som i en internationell jämförelse inte är alltför uppseendeväckande. Höger- vänsterskalan, vilken blockpolitiken i Sverige grundas på, har försvagats över tid trots att den är fortsatt stark i jämförelse med andra europeiska länder. Samarbeten mellan mainstream högerpartier och så kallade paripartier på regeringsnivå finns hos de skandinaviska grannarna. Där pekas ökad koalitionspotential tillsammans med högervindar i den politiska debatten, ut som troliga förklaringar. Möjligtvis är detta fallet också i Sverige, även om det ter sig aningen annorlunda och kanske långsammare. Huruvida Sverigedemokraterna ensamma är den förklarande variabeln till en försvagad höger- vänsterskala och försämrade förutsättningar för blockpolitik kan inte konstateras, åtminstone inte baserat på uppsatsens undersökning och resultat. Blockpolitikens ställning i Sverige utan

Sverigedemokraterna går inte att uttala sig om, då samhällsvetenskaplig forskning inte kan kontrollera för alla möjliga variabler. Huruvida de är anledningen till en försvagad höger- vänsterskala eller ett resultat av det, är ovisst. Trenden att högerextrema partier tar sig in på den parlamentariska arenan och påverkar koalitionsbildningen, till en början genom breda koalitioner, kan delvis appliceras även på Sverige. Fortsättningen och legitimeringen av dem i form av ökad koalitionspotential och samarbeten med mainstream högerpartier uppvisar också stöd i Sverige. Den trenden är dock ny för mandatperioden 2018 men vittnar om att Sverige delvis följer utvecklingen i Europa, om än aningen långsammare. Med stöd av tidigare forskning finns argument även i denna studie för att koalitionsbildning påverkas av paripartier, delvis på grund av avstånd i policyfrågor. De går mot den rådande ordningen och utmärker sig i en kontroversiell fråga, vilket stämmer överens med de politiska vindar som blåser.

Om utvecklingen fortsätter åt samma håll lär de traditionella höger- och vänsterblocken förlora sin status ytterligare. Det talas om en ny uppdelning av de svenska partierna, med exempelvis ett ”konservativt block” bestående av Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Baserat på politikernas, experternas och väljarnas uppfattning om partiernas placering på höger- vänsterskalan kan det ”konservativa blocket” inte anses grundas på skalan. Sverigedemokraterna placeras ofta nära mitten, till skillnad från de andra två. Resonemanget går i linje med Kokkonens distinktion mellan ”högereffekten” och ”Sverigedemokrateffekten”. Därför kvarstår både den utom- och inomvetenskapliga relevansen i forskningsämnet som sådant. Likväl flerfalls- som fåfallsstudier kan bidra till svaret på frågor om vikten av avstånd på policyskalor för koalitionsbildning och vilken policyskala, eller kanske enskilda frågor, som är av störst betydelse för koalitionsbildning.

6 Slutsats

Det nya parlamentariska landskapet där allt färre kommuner har möjlighet till blockbaserade majoritetsstyrelser, har förändrat den kommunala koalitionsbildningen. Sverigedemokraternas framväxt har inneburit ett tredje alternativ och därmed utmanat den annars stabila blockpolitiken. Att det är den enda förklaringen till den markanta ökning av blocköverskridande kommunstyrelser som konstaterats de två senaste mandatperioderna, är emellertid inte självklar. Syftet med uppsatsen har därför varit att, med hjälp av utvalda teorier, förklara mönstret i den nya kommunala koalitionsbildningen och därmed anledningen till blocköverskridande kommunstyrelser. Dessa är GAL-TAN-skalan samt Sverigedemokraterna som pariparti, där båda testas genom närhet på policyskalor, vilket utgår från klassisk koalitionssteori.

Baserat på studiens resultat kan det konstateras att GAL-TAN-skalan inte är av betydelse för kommunal koalitionsbildning. Inga tester i uppsatsen uppvisar samband som kan kopplas till skalans påverkan för blocköverskridande kommunstyrelser. Trots att den nya forskningskontexten som beskrivs i bakgrunden, med stöd av teoribildningen på området, indikerar värdet av alternativa policyskalor finner GAL-TAN-skalan inget stöd. Slutsatsen avser koalitionsbildningen i Sveriges kommuner generellt sett och kan därför inte utesluta skalans inverkan på kommunstyrelsers formation i enskilda fall. Operationaliseringen bygger på tre frågor från KOLFU-enkäten, visserligen berör dem de viktigaste delarna i teorin, men underlaget kan kritiseras för att vara smalt. Därför bör inte GAL-TAN-skalan totalt förkastas som betydelsefull för koalitionsbildning. Lämpligt för vidare forskning är dock att addera nya faktorer i mätningen.

Däremot kan Sverigedemokraterna konstateras som en betydande faktor för den kommunala koalitionsbildningen. Studien bekräftar att då Sverigedemokraterna har en vågmästarroll, bildas blockbaserade kommunstyrelser, enligt pariateorin och *legitimeringen* av paripartier. Följaktligen legitimeras partiet i större utsträckning när de uppnår koalitionspotential i form av en vågmästarställning. Ytterligare argument för Sverigedemokraternas inflytande på koalitionsbildningen avser ett större avstånd mellan partiet och Alliansen, i frågan om kommunens flyktingmottagande. Det bidrar till ökad sannolikhet för blocköverskridande kommunstyrelser. Samma typ av test avseende avståndet i frågan om hela Sveriges flyktingmottagande, uppvisar dock inget samband. Resultatet talar därför delvis för att benämna Sverigedemokraterna som ett pariparti, i bemärkelsen att deras avvikande åsikter ger upphov till breda koalitioner. Huruvida dessa åsikter kan kopplas till flyktingfrågan i allmänhet eller bör benämnas som en lokal

sakfråga, kan studien inte uttala sig om. För att dra slutsatsen att teorin förklarar blocköverskridande kommunstyrelser och därmed koalitionsbildning på kommunal nivå, hade fler signifikanta resultat krävts. Dock bekräftar utfallet att Sverigedemokraterna påverkar den kommunala koalitionsbildningen på ett generellt plan i Sverige

Utvecklingen inom svensk politik, med ett invandringskritiskt parti som succesivt tar plats, liknar många andra europeiska länder. Även om den inte är identisk finns flertalet faktorer som överensstämmer. Samtidigt innebär den historiskt starka höger- vänsterskalan och blockpolitiken i Sverige, att påverkanspotentialen för ett nytt parti som går emot det rådande systemet, är mindre. Det gör valet av *fallet* Sverige i uppsatsen till ett ”minst troligt” (least likely). Då studien talar för paripartiets betydelse för bildande av breda koalitioner, baserat på avstånd i policyfrågor samt legitimering av paripartierna, förstärker det teorins förklaringskraft. Vidare forskning på området är dock nödvändigt för en djupare analys och säkrare slutsatser.

Studiens resultat antyder också höger- vänsterskalans fortsatta relevans för kommunal koalitionsbildning i Sverige. I de kommuner där något av de traditionella blocken förfogar över en majoritet av mandaten bildas också blockbaserade kommunstyrelser. Resultatet kan tyckas aningen uppenbart vid första anblicken, men stödjer ändå indirekt resonemanget kring GAL-TAN-skalans avsaknad av betydelse. Om utfallet visat att blockbaserade styrelser inte bildas där det är möjligt, hade alternativa policyskalors roll för svensk kommunpolitik definitivt ökat som potentiell förklaring för blocköverskridande kommunstyrelser. Slutsatsen om Sverigedemokraterna som påverkande faktor för koalitionsbildningen förstärks också ytterligare av resultatet om blockpolitikens starka ställning. I de kommuner där Sverigedemokraterna inte stör den traditionella ordningen och därmed blockpolitiken, behövs hänsyn inte tas till dem.

Avslutningsvis är det viktigt att påminna om att studiens omfattning är relativt liten i relation till forskningen den bygger på. Trots både god validitet och reliabilitet bör resultatet endast ses som en indikation till vilken riktning vidare forskning kan ta. Faktorer såsom personliga relationer eller historisk maktbalans har inte tagits i beaktande och dess inverkan på blocköverskridande kommunstyrelser, kan uppsatsen inte uttala sig om. Sannolikheten för att dessa parametrar i någon mån påverkar koalitionsbildningen är stor, och svårigheten med att isolera enskilda variablers påverkan på utfallet i samhällsvetenskaplig forskning kvarstår. Studien är således ett bidrag till forskningen på området koalitionsbildning, där pariateorin finner visst stöd trots att den prövats på ett ”minst troligt”-fall.

7 Referenser

Acme.highpoint.edu 2019. Research Methods in Political Science. Logistic Regression Using SPSS. [Elektronisk] http://acme.highpoint.edu/~msetzler/LCmethods/methmaterials/SPSSlogisticRegression/using_spss_for_logistic_regressioni.htm hämtad: 2019-04-13.

Alliansen.se 2019. [Elektronisk] <http://www.alliansen.se/om-alliansen/> hämtad: 2019-03-11

Bergman, Torbjörn 1995. "Constitutional Rules and Party Goals in Coalition Formation. An Analysis of Winning Minority Governments in Sweden". Umeå: Umeå Universitet.

Bäck, Hanna 2003. Explaining Coalitions. Evidence and Lessons From Studying Coalition Formation in Swedish Local Government. Uppsala: Uppsala University Library.

De Lange, Sarah 2007. "From Pariah to Power: Formal Theoretical Explanations for the Government Participation of Radical Right-Wing Populist Parties in West European Parliamentary Democracies". Conference Papers -- American Political Science Association. 2007 Annual Meeting, p1-33.

De Lange, Sarah 2012. "New Alliances: Why Mainstream Parties Govern with Radical Right-Wing Populist Partiespost" POLITICAL STUDIES. Vol. 60 s.899–918

De Swaan, Abram 1973. Coalition Theories and Cabinet Formations. A study of formal theories of coalition formation applied to nine European parliaments after 1918. Nederländerna: Jossey-Bass inc. Publishers.

Djurfeldt, Göran, Larsson, Rolf och Stjärnhagen, Ola 2003. Statistiska verktygslåda. Samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder. Lund: Studentlitteratur.

Edling, Christoffer & Hedström, Peter 2003. Kvantitativa metoder. Grundläggande analysmetoder för samhälls- och beteendevetare. Uppl. 7. Lund: Studentlitteratur.

Loxbo, Karl 2010. "The Impact of the Radical Right: Lessons from the Local Level in Sweden, 2002-2006". Scandinavian Political Studies. Vol. 33 Nr. 3 s. 295-315.

Loxbo, Karl 2015. "Sverigedemokraterna: Framgångsrikt enfrågefokus". Statsvetenskaplig tidskrift. 2015, Vol. 117 Nr. 2, s.169-187.

Karlsson, David och Gilljam, Mikael 2014. "Politiker till vänster och höger" i Karlsson, David och Gilljam, Mikeal (red.) Svenska politiker. Om de folkvalda i landsting och kommuner. Falun: ScandBook AB. s. 23-40.

Karlsson, David 2017. Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen (KOLFU) 2017. Bakgrund-metodrapport-formulär. Förvaltningshögskolan, Göteborgs Universitet, E-publikation. [Elektronisk] https://gup.ub.gu.se/v1/asset_data/207163

Karlsson, David och Skoog, Louise 2014."Politiska konflikter i svenska kommuner". Karlsson, David och Gilljam, Mikeal (red.) Svenska politiker. Om de folkvalda i landsting och kommuner. Falun: ScandBook AB. S. 191-215

Kokkonen, Andrej 2014. Kommunpolitiker och invandringen i Karlsson, David och Gilljam, Mikael (red.) Svenska politiker. Om de folkvalda i landsting och kommuner. Falun: ScandBook AB. S. 59-72.

Laver, Michael och Shepsle, Kenneth 1996. Making and breaking governments: cabinets and legislatures in parliamentary democracies. Cambridge: Cambridge University Press

Lindvall, Johannes, Bäck, Hanna, Dahlström, Carl, Naurin, Elin & Teorell, Jan. 2017. SNS Demokratirapport 2017. Samverkan och strid i den parlamentariska demokratin. Stockholm: SNS Förlag.

Oscarsson, Henrik och Holmberg, Sören 2013. Nya svenska väljare. Stockholm: Norstedts juridik.

Oscarsson, Henrik och Holmberg, Sören 2016. Svenska väljare. Uppl. 3. Polen, Inowroclaw: Wolters Kluwer Sverige AB

SCB 2019. Statistiska centralbyrån. Statistikdatabasen.se – Demokrati – Allmänna val, valresultat – kommunfullmäktigeval – valresultat efter region och parti mm. Antal och andelar. Valår 1973-2018 [Elektronisk] http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__ME__ME0104__ME0104A/Kfmandat/table/tableViewLayout1/?rxid=bdbf7efa-209b-4b61-b2cd-cb1317fd88cd

Serritzlew, Søren, Blom-Hansen, Jens och Skjæveland, Asbjørn 2010. "Portfolio Allocation or Policy Horizons? Determinants of Coalition Formation in Danish Local Government". Local Government Studies. Vol. 36 Nr. 6, s. 843-866.

SKL 2019. [Elektronisk]
<https://skl.se/demokratiledningstyrning/valmaktfordelning/valresultatstyren19942018/styreikommunereftervalet2018.26791.html>

SPSS-akuten 2019. "Guide: Logistisk regression" [Elektronisk]
<https://spssakuten.com/2011/10/01/guide-logistisk-regression/> hämtad: 2019-03-29

Stenberg, Ewa 2019. "Det blir svårare att välja parti framöver". Dagens Nyheter. Nyhetsartikel 2019-01-21. [Elektronisk] <https://www.dn.se/nyheter/politik/ewa-stenberg-det-bli-svarare-att-valja-parti-framover/> hämtad: 2019-01-21

Strom, Kaare 1986. "Deferred Gratification and Minority Governments in Scandinavia". Legislative Studies Quarterly. Vol. 11 Nr. 4, s. 583-605

SVT 2018. "Därför har vi kompletterat den politiska vänster-höger-skalan i våra partiledarutfrågningar". [Elektronisk] <https://www.svt.se/nyheter/darfor-har-vi-kompletterat-den-politiska-vanster-hoger-skalan-i-vara-partiledarutfragningar>) hämtad: 2019-05-09

Teorell, Jan & Svensson, Torsten 2007. Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod. Upl. 1. Malmö: Liber.

Van Spanje, Joost och Van der Brug, Wouter 2007. "The Party as Pariah: The Exclusion of Anti- Immigration Parties and its Effect on their Ideological Positions". WEST EUROPEAN POLITICS Vol. 30 Nr. 5, s. 1022-1040.

Wänström, Johan 1 2016 "Kommunal styrning och koalitionsbildning i ett nytt parlamentariskt landskap: Utmaningar och möjligheter". Centrum för kommunstrategiska studier. Linköping: Linköping University Electronic Press, 2016

Wänström, Johan 2 2016 "Att bryta mönster - vägar mot blocköverskridande samarbeten I kommuner, regioner och landsting". Sveriges Kommuner och Landsting [Elektronisk] <file:///C:/Users/Ellen%20Borgqvist/Documents/MA-uppsats/Att%20bryta%20mönster%20-%20vägar%20mot%20blocköverskridande%20samarbeten.pdf> hämtad: 2019-01-24